

Näkökulmia kulttuurisensitiiviseen työskente- lyyn aikuisten parissa: Kuvaileva kirjallisuus- katsaus

Carita Paju

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Näkökulmia kulttuurisensitiiviseen työskentelyyn aikuisten parissa: Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Carita Paju
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Elokuu 2023

Carita Paju

Näkökulmia kulttuurisensitiiviseen työskentelyyn aikuisten parissa: Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Vuosi 2023 Sivumäärä 34

Opinnäytetyön idea lähti toimeksiantajan Edistian tarpeesta ja kiinnostuksesta monikulttuurisesta sosiaalityötä kohtaan. Kansainvälisyys tuo mukanaan kulttuurista moninaisuutta, mikä rikastuttaa yhteiskuntaa erilaisilla näkemyksillä ja perinteillä. Samalla kansainvälisyys lisää vaatimuksia asiantuntijoita kohtaan liittyen kulttuuriosaamiseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä ymmärrystä kulttuurisensitiivisestä työotteesta ja kehittää sosiaaliohjaajien kulttuurisensitiivisen työotteen omaksumista, jotta opinnäytetyön tuloksia voitaisiin hyödyntää kehittämistyössä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kulttuurisensitiivisyyden määri-tyksiä ja kulttuurisensitiivisyyden näyttäytymistä aikuissosiaalityössä. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena, kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyössä tutkimuskysymyksenä oli: Mitä on kulttuurisensitiivisyys?

Opinnäytetyön teoriaosuus koottiin kulttuuriin liittyvää käsitteistöä ja tarkastellaan aikuisten parissa tehtävää työtä sekä kulttuurisensitiivisyyttä. Opinnäytetyön lähteiksi valikoitui lopulta viisi tutkimusartikkelia vuosilta 2013-2023. Jokainen opinnäytetyöhön valittu artikkeli on vertaisarvioitu. Kaikki valikoidut artikkelit käsittelevät kulttuurisensitiivisyyttä. Analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Kirjallisuuskatsauksen analyysin tuloksina selvisi, että kulttuurisensitiivisyys on ammattilaisen työskentelyote, missä huomioidaan eri taustoista tulevien ihmisten tarpeet. Kulttuurisensitiivisessä työskentelyssä keskeistä on kunnioitus ja aito halu ymmärtää asiakkaan kulttuuria ja taustaa. Kulttuurisensitiivisyydessä vaalitan syrjimättömyyden ilmapiiriä. Tärkeitä taitoja ovat myös kommunikointitaidot, joka sisältää tilanneherkkyyttä ja avoimuutta erilaisissa tilanteissa. Kulttuurisensitiivisesti työskentelevä sosiaalialan ammattilainen on tietoinen oman kulttuurinsa vaikutuksista, omista arvoistaan ja olettamuksistaan, ja kykenee itsereflektioon.

Kansainvälisyyden ja globalisaation lisääntyessä on kulttuurisensitiivisyys hyvin ajankohtainen aihe ja lisätutkimuksille on tarvetta. Jatkotutkimusehdotuksina on esimerkiksi: kulttuurisensitiivisyyden konkreettisten hyötyjen kartoittaminen tai kulttuurisensitiivisyyden tarve sosiaalialalla. Tutkimusaineiston hajanaisuuden vuoksi opinnäytetyö jääkin vain pintaraapaisuksi hyvin laajasta kokonaisuudesta. Kirjallisuuskatsaus osoitti myös aiheesta saatavilla olevan tutkimustiedon niukkuuden suomen kielellä. Tämän opinnäytetyön perusteella voidaan todeta, että kulttuurisensitiivisestä osaamisesta ja ymmärtämisestä on hyötyä sosiaalialalla. Jotta voimme kehittää sosiaalipalveluita vastaamaan globalisaation tuomiin haasteisiin tueksi tarvitaan lisää tutkimustietoa. Koska ongelmat ovat globaaleja jatkotutkimus olisi parasta toteuttaa kansainvälisissä tutkijaryhmissä.

Asiasanat: kulttuurisensitiivisyys, monikulttuurisuus, sosiaalityö

Carita Paju

Perspectives on culturally sensitive work with adults: A descriptive literature review

Year

2023

Pages

34

The thesis idea was proposed by the commissioner, Edistia. The aim of the thesis was to find out what cultural sensitivity means and what kind of factors related to culturally sensitive work can the social worker take into account in his own work. The purpose was to get as broad a picture as possible of cultural sensitivity and its distinguishing features. The findings of the thesis could be used in development work. The thesis was carried out in cooperation with Edistia.

The theoretical part of the thesis consists of the concepts of culture, and the thesis focuses on social work with adults and cultural sensitivity. The thesis was implemented as a descriptive literature review, where the research questions were: "What is cultural sensitivity?". The articles selected for the literature review were published between 2006 and 2023. The literature review was carried out using material-based content analysis.

The findings of the literature review revealed that cultural sensitivity is a professional's working approach, where the needs of people from different backgrounds are taken into account. In culture-sensitive work, respect and a genuine desire to understand the client's culture and background are central. In terms of cultural sensitivity, an atmosphere of non-discrimination is fostered. Important skills are also communication skills, which includes situational sensitivity and openness in different situations. A social worker who works with cultural sensitivity approach is aware of the effects of their own culture, and own values and assumptions, and is capable of self-reflection.

Cultural sensitivity is a current topic, when internationalization and globalization increase, more researched information is needed. The research material is very heterogeneous and the thesis will only scratch the surface of a very extensive phenomenon. It can be stated that scant researched information is available in Finnish on the studied topic. Based on this thesis, it can be stated that culturally sensitive skills and understanding are useful in the social sector. In order to develop social services to meet the challenges brought about by globalization, more research data is needed. Since the problems are global, it would be best to carry out further research in international research groups.

Keywords: cultural sensitivity, multiculturalism, social work

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Yhteistyökumppanin esittely	7
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	7
4	Kulttuurisensitiivisyys.....	9
5	Aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö	11
5.1	Ihmisoikeudet aikuissosiaalityön lähtökohtana	11
5.2	Asiakkaan kohtaaminen aikuissosiaalityössä	12
6	Opinnäytetyön, tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys	15
7	Opinnäytetyö toteutus.....	15
7.1	Menetelmä	16
7.2	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	17
7.3	Sisäänottokriteerit	17
7.4	Tiedonhaku eri tietokannoista	18
7.5	Lähteiksi hyväksytyjen artikkeleiden kuvailu	21
7.6	Aineiston analyysi	21
8	Opinnäytetyön tulokset.....	23
8.1	Erilaisuuden ymmärtäminen	24
8.2	Kunnioittaminen.....	26
8.3	Ammattillinen itsereflektio	28
9	Pohdinta	30
9.1	Eettisyys	31
9.2	Luotettavuus.....	32
9.3	Jatkotutkimus	33
	Lähteet	35
	Taulukot	37

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä käsitellään kulttuurisensitiivisyyttä sekä kulttuurisensitiiviseentyyöhön liittyviä erityispiirteitä aikuissosiaalityössä. Idea kulttuurisensitiivisyyttä käsittelevään opinnäytetyöhön tuli alun perin yhteistyökumppanilta. Yhteistyökumppanina toimi Edistia. Edistia on yksityinen palveluntarjoaja sosiaalialalla sekä tärkeä yhteiskunnallinen toimija. Edistia tekee työtä paremman huomisen puolesta. Edistia on toiminut jo viidenkymmenen vuoden ajan tukea tarvitsevien ihmisten hyväksi. (Edistia, 2023) Aihe rajautui aikuissosiaalityö näkökulmaan aihetta koskevan taustatyön perusteella. Tarkoituksena on kuvata millaisia kulttuurisensitiiviseentyyöhön liittyviä tekijöitä sosiaaliohjaaja voi huomioida omassa työssään.

Työn tavoitteena on tuottaa uutta ja näyttöön perustuvaa tietoa, jota voidaan hyödyntää aikuisten parissa tehtävässä sosiaalityössä. Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tämän tutkimustiedon valossa opinnäytetyöllä pyritään osaltaan edesauttamaan sosiaaliohjaajien kulttuurisensitiivisen työtteen omaksumista. Sosiaaliohjaaja on usein asiakkaan yksi lähimmistä työntekijöistä maahanmuuttajien palveluiden piirissä. Ai-kuissosiaalityön kentällä sosiaaliohjaajat ovat tärkeässä roolissa ongelmien tunnistamisessa ja oikeiden palveluiden piiriin ohjaamisessa.

Monikulttuurisessa nyky-Suomessa kulttuurisensitiivisyys tulee koko ajan tärkeämmäksi osaksi asiantuntijoiden osaamista. Kansainvälisyys ja globalisaatio tuovat mukanaan lisää vaatimuksia asiantuntijoita kohtaan. Nämä vaatimukset liittyvät kulttuuriosaamiseen, kielitaitoon, suvaitsevaisuuteen, sopeutumistaitoon ja eettisyyteen. Sosiaalialan työssä korostuvat tänä päivänä kyky hyödyntää tietoa käytännön työssä sekä hyvät vuorovaikutustaidot. (Nieminen & Pätynen, 16)

Meillä on vielä paljon oppimista tasapainoiseen sekä toimivaan kulttuurisensitiiviseen vuorovaikutukseen. Tarvitsemme lisää valmiuksia ja osaamista päästäksemme lähemmäs moniäänistä vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa. Ajatellaan, että kulttuurisensitiivinen osaaminen on myös osa sivistyspääomaa. Maahanmuuton lisääntyessä, kulttuurisensitiivisen osaamisen haaste koskee meitä kaikkia. Tämän opinnäytetyön viitekehys perustuu käsitteisiin, kuten kulttuurisensitiivisyys, syrjimättömyys ja suvaitsevaisuus. Globalisaatio, kaupungistuminen, väestönkasvu ja ilmastonmuutos todennäköisesti jatkuvat ilmiöinä tulevina vuosikymmeninä, ja niiden myötä kansainvälinen liikkuvuus oletettavasti pysyy korkealla (Martikainen & Pitkänen 2020, 5). Tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys perustuu kulttuuriin liittyvästä käsitteistöä, kulttuurisensitiivisyydestä sekä aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä.

2 Yhteistyökumppanin esittely

Edistia on suomalainen sosiaalialan palveluntarjoaja sekä yhteiskunnallinen toimija. Edistia on toiminut jo viidenkymmenen vuoden ajan tarjoten tukea asumiseen ja elämänhallintaan sekä edistämällä asiakkaiden työllistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Edistia-konserni palvelee erityisesti mielenterveyskuntoutujia, asunnottomia ja muita tukea tarvitsevia henkilöitä pääkaupunkiseudulla. Edistiällä työskentelee lähes sata ammattilaista, jotka pyrkivät edistämään elämänlaatua ja rakentamaan parempaa huomista. (Edistia, 2023)

Espoon diakoniasäätiön sääntöjen mukaan sen tarkoituksena on auttaa ja tukea elämäänsä tukea tarvitsevia ihmisiä ja edistää heidän elämänhallintaansa diakonian periaatteiden mukaisesti. Diakonian periaatteilla tarkoitetaan lähimmäisen auttamista kunnioittaen jokaisen yhtäläistä ihmisarvoa, riippumatta avun tarvitsijan etnisestä taustasta, uskonnollisesta vakaumuksesta tai muista henkilökohtaisista ominaisuuksista. (Edistia, 2023) Olen työskennellyt Edistiällä kohta kaksi vuotta. Työnkuvaani kuuluu tarjota tukea asumiseen ja elämänhallintaan sekä edistää asiakkaiden työllistymisen mahdollisuuksia ja osallisuutta yhteiskunnassa. Onkin tärkeää, että organisaatiossa edistetään kulttuurisensitiivisyyttä omassa henkilöstössä, jotta voidaan vastata globalisaation asettamiin haasteisiin. Kulttuurisensitiivinen työskentelyllä luodaan inklusiivisen ja oikeudenmukaisen ympäristön kaikille asiakkaille, mitkä ovat myös diakonian periaatteita.

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

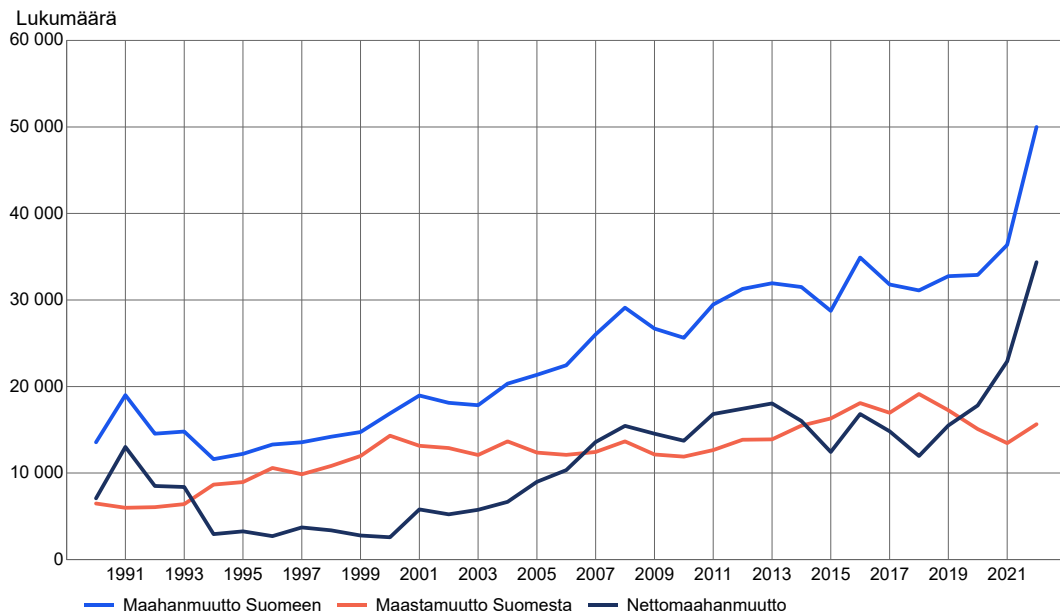
Muuttoliikkeet ovat olennainen osa ihmiskunnan historiaa, ja ilman kansainvälistä liikkuvuutta ihmisen monet kulttuuriset, taloudelliset ja sosiaaliset saavutukset olisivat kenties jääneet saavuttamatta. Liikkumisella paikasta toiseen ja uusille asuinseuduille muuttamisella on perinheimillisyydessään monenlaisia seurauksia sekä niissä yhteiskunnissa, joista lähdetään että niissä joihin saavutaan. (Martikainen, Saari & Korkiasaari 2013, 23.)

Sosiaalialan työtä tekevät kohtaavat jatkuvasti työssään monikulttuurisuutta ja on tärkeää, että työntekijällä on taitoa kohdata erilaisuutta. Sosiaalialan työtä maahan muuttaneiden kanssa tekevän tulee ottaa työssään huomioon kulttuurieroja, maahanmuuttajuuteen elämäntilanteena liittyvää erityisyyttä, taustaan liittyviä asioita (esimerkiksi pakolaisten traumat) ja esimerkiksi eroja siinä, miten sosiaalialan ammattilaisen apuun suhtaudutaan. Aiemmin mainittuun monikulttuuriseen osaamiseen liittyy keskeisesti kulttuurisensitiivisyyden käsite sekä kulttuurisensitiivinen työote. (Nieminen & Pätynen, 41) Tämän vuoksi kirjallisuuskatsaus on ajankohtainen, jotta voidaan lisätä sosiaaliohjaajien osaamisesta kulttuurisensitiivisestä kohtaamisesta asiakkaiden kanssa.

Suomessa ei ole pitkää historiaa suuren mittakaavan yhteiskunnallisesta monikulttuurisuudesta, ja verrattain uudenlainen ilmiö on herättänyt uteliaisuutta, epäluuloa ja vahvoja mielipiteitä. Laajamittainen maahanmuutto on maassamme suhteellisen uusi asia ja esimerkiksi vielä noin kolmekymmentä vuotta sitten, 1990-luvun alussa, ulkomaalaistaustaisten ihmisten määrä Suomessa oli alle 50 000. (Nieminen & Antti Pätynen, 7) Vuonna 2015 nopeasti lisääntynyt turvapaikanhakijoiden määrä nosti maahanmuuton ja siihen liittyvät kysymykset voimallisesti esiin. Erityisesti kotouttamista koskevassa keskustelussa otetaan kantaa siihen, mihin ja miten maahantulijan tulisi oikein kotoutua, sekä ikään kuin hahmotellaan suomalaisuuden reunaehtoja ja ihannetta. (Pappi 2019, 253.)

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on kasvanut aina 1990-luvulta lähtien. Nykyisten ennusteiden mukaan maahanmuuton pysyessä nykyisellä tasolla vieraskielisen väestön määrä tulee kasvamaan vielä tulevaisuudessa. Maahanmuuttajien kasvun myötä maahanmuuttajien osuus myös sosiaalityön ja lastensuojelun palveluissa on lisääntynyt. (Nieminen & Pätynen, 1) Vuonna 2022 Suomeen suuntautui poikkeuksellisen suuri määrä maahanmuuttoja, yhteensä 49 998, kun edellisinä vuosina vastaavat luvut ovat olleet välillä 29 000-36 000 ks. (kuva 1). Erityisesti muuttojen määrä kasvoi Venäjältä, Filippiineiltä ja Turkista. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2022 maahanmuuttoihin eivät kuitenkaan sisälly tilapäisen suojelun perusteella Suomessa oleskelevat ukrainalaiset. (Tilastokeskus 2023.)

Maahanmuutto, maastamuutto ja nettomaahanmuutto 1990-2022

Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike

Kuva 1: muuttoliike

Koronaviruspandemia kuitenkin hidasti merkittävästi kansainvälistä liikkuvuutta, ja vielä tässä vaiheessa sen lopullista vaikutusta esim. työ- tai opiskeluperäiseen muuttoon on vaikeaa arvioida. Meneillään olevalla muutosjaksolla lienee kuitenkin suurimmat vaikutukset jo valmiiksi heikoimmassa asemassa olevien, kuten pakolaisten asemaan. Samanaikaisesti länsimaiden ikääntyvän väestörakenteen vuoksi on selvää, että työperäinen kansainvälinen muuttoliike tulee olemaan välttämätöntä myös tulevaisuudessa. (Martikainen 2020, 89.)

Työhön perustuvia oleskelulupahakemuksia jätettiin vuonna 2021 enemmän kuin koskaan aikaisemmin, ja kasvua oli myös perhesiteen ja opiskelun perusteella jätetyissä ensimmäisissä hakemuksissa. Turvapaikkahakemusten määrä puolestaan oli poikkeuksellisen alhainen, vaikka pakolaisuuden syyt eivät ole vähentyneet. Kaikista maailman pakolaisista vain pieni osa pääsee muuttamaan pois konfliktialueiden läheltä. Oleskelulupaa hakivat eniten Ukrainan, Venäjän, Intian, Irakin, Iso-Britannian, Kiinan, Vietnamin, Filippiinien, Kosovon, Syyrian ja Afganistanin kansalaiset. (Maahanmuuttovirasto 2022a.)

Ukrainan sotaa paenneille Suomi myöntää EU:ssa ensimmäistä kertaa käyttöön otettua, direktiiviin perustuvaa tilapäistä suojelua, joka on normaalia turvapaikkamenettelyä nopeampi prosessi (Maahanmuuttovirasto 2022b). Tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneella henkilöllä on mm. oikeus saman laajuisiin terveystalviin kuin Suomessa vakituisesti asuvilla, sekä lisäksi oikeus välttämättömiin sosiaalihuollon palveluihin kuten vastaan-ottoraahan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022). Tämän takia kirjallisuuskatsaus on tarpeen, jotta voidaan lisätä sosiaaliohjaajien ymmärrystä kulttuurisensitiivisestä työtöteesta ja näin edistää tasaarvoa.

4 Kulttuurisensitiivisyys

Kulttuuri on käsite, joka sisältää monia ulottuvuuksia sekä ratkaisemattomia ristiriitoja. Kulttuuri on meidän ihmisten luoma käsite selittämään kompleksista maailmaa. Suomen kielessä kulttuuri tarkoittaa myös sivistyspääomaa. Kun tarkastelemme organisaatioita ja yhteisöjä kulttuuri nähdään toimintatapoina, arvoina, uskomuksina ja symboleina. Kulttuuri ilmenee erilaisina merkityksinä, joita annamme esineille, asioille ja ilmiölle. (Wallin 2013, 56)

Vartia (2009) mukaan kulttuuri on yhteisössä yleisesti hyväksytty ohjenuora, jonka mukaan kansalaiset toimivat ja jonka sääntöjä noudatetaan esimerkiksi vuorovaikutus tilanteessa. Kulttuuri on siis vuorovaikutuksessa ja yhteisöissä rakentuva dynaaminen ilmiö. Vartian (2009) kuvaus kulttuurista kuvaa hyvin sitä, kuinka haastavaa kulttuurien ymmärtäminen usein on. Kulttuuri sisältää myös lukuisia muita erillisiä osa-alueita, kuten uskonnon, musiikin, tavat ja tottumukset. Kulttuureista puhuttaessa, on hyvä tiedostaa myös muut kuin kansalliset

kulttuurit. Tällaisia kulttuureja ovat esimerkiksi organisaatio-, nuoriso- ja somekulttuurit. Nämä kulttuurit voivat olla joko hyvin paikallisia tai ylikansallisia. (Ryösö, 2016, 8.)

Monikulttuurisuuden tutkijat Hofstede ja Hofstede (2005) puhuvatkin kulttuurista mielen ohjelmointina. Kulttuuri on sitä, miksi sen ihminen kulloinkin määrittelee. Kulttuuria voidaan pitää välineenä tutkia toisen tulkita toisten käyttäytymistä ja tarkoituksia, mutta myös määrittellä samanlaisuutta ja myös pyrkimystä muuttaa toisia itsensä kaltaiseksi. (Wallin 2013, 57.)

Kulttuuri muuttuu näkyväksi vasta suhteessa muihin. Kulttuuri on ennen kaikkea yhteisöllinen ilmiö ja jaettujen merkitysten systeemi. Kulttuuria pidetään syvällisenä laadullisena yhteisöjen ja ihmisten elämään liittyvänä ilmiönä. Kulttuuri nähdään sarjana muutoksia ja ihmisten kykyä mukautua niihin. Yksi merkittävä ilmiö kulttuurin globaalista muutoksesta on esimerkiksi Aasian invaasio länsimaisen kulttuurin ylivoiman rinnalle (Wallin 2013, 57-58.)

Kulttuurinen kompetenssi tarkoittaa kaikista kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kunnioittamista sekä hyväksyvän ilmapiirin vaalimista. Siihen kuuluu palveluiden järjestämistä, saatavuutta ja niin, että eri kulttuureista tulevien ihmisten osittain erilaiset tarpeet otetaan huomioon. (THL, 2021 b.)

Ammattilaisten kulttuurinen kompetenssi muodostuu kulttuurisesta tiedostamisesta ja motivaatiosta. Kulttuurinen kompetenssiin kuuluu myös omien kulttuuristen tottumusten ja arvojen peilaaminen toisten kulttuurien tottumuksiin ja arvoihin. Asiakas on nähtävä yksilönä eikä stereotyyppinä. Ihminen on muutakin kuin oma kulttuurinsa. Kulttuurisensitiivisyys näkyy ammattilaisen työskentelyotteen lisäksi palveluiden järjestämisen tapana. Kohdennettu viestintä ja yksilöllinen palveluohjaus tukevat palvelujen saatavuutta sekä, että vaikuttavuutta. (THL, 2021 b.)

Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa kulttuurisesti kunnioittavia vuorovaikutustaitoja ja arvostavaa sekä sanallista että sanatonta viestintää ammattilaisen ja asiakkaan välillä. Kulttuurisensitiivisessä toimintatavassa molemmilla osapuolella on oikeus oman kulttuurinsa ilmaisuun ja sen kanssa hyväksytyksi tulemiseen. (THL, 2021 b.)

Kulttuurisensitiivisyys on halua ja kykyä ymmärtää eri taustoista tulevia ihmisiä. Kulttuurisensitiiviset palvelut tarkoittavat palveluita, jotka pystyvät joustamaan erilaisten asiakkaiden tarpeisiin. (THL, 2021 b.) Maahan muuttaneet ihmiset saattavat tarvita enemmän ohjausta, pitkäaikaista ja suunnitelmallista tukea sekä kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa. Oman kulttuurin lisäksi jokainen meistä on yksilö, jolla on omat henkilökohtaiset tarpeet. Tämä on tärkeää huomioida ammattilaisena, kun kohdataan eri kulttuurista tulevan asiakkaan kanssa. (THL, 2021 b.)

5 Aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö

Aikuissosiaalityö toimii erilaisilla kentillä ja usein on monialaisissa yhteistyösuhteissa. Aikuissosiaalityössä käytetään erilaisia sosiaalityön menetelmiä, kuten asiakaskohtaisen sosiaalityön, yhteisösosiaalityön ja rakenteellisen sosiaalityön menetelmiä. (STM, 2019.)

Aikuisten parissa tehtävää sosiaalityötä on tehty yhtä kauan kuin on tehty auttamis- ja sosiaalityötäkin. Aikuissosiaalityö on kehittynyt kunnallisten sosiaalipalvelujen elämäntuella myötä, jossa aikuisten palvelut eriytettiin omaksi alueekseen. 2000-luvulla elämäntuella aikuissosiaalityöksi määrittyi lastensuojelun ja gerontologisen sosiaalityön väliin jäävä alue. Tämän kehityksen myötä aikuissosiaalityölle kuuluu kuntien sosiaalitoimistoissa tehtävää sosiaalityö, joka keskittyy pääosin aikuisväestön kysymyksiin. (STM, 2019.)

Aikuissosiaalityön määritelmä ei ole selkeärajainen, mutta yhtä mieltä ollaan siitä, että lastensuojelun sosiaalityö ei kuulu aikuisten parissa tehtävään sosiaalityöhön. Aikuisten parissa tehtävään sosiaalityöhön liittyy myös perheen kanssa tehtävä työ, sekä että lastensuojeluun. Aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä on käytetty myös käsitettä työikäisten palvelut rajaten omiksi alueikseen lastensuojelutyön sekä ikääntyneiden palvelut ja gerontologisen sosiaalityön. (STM, 2019.)

Aikuisten parissa tehtävään sosiaalityöhön kuuluva toimijoiden ja toimintojenkirjo on laaja. Aikuissosiaalityön kentän laajuutta lisäävät tulevaisuudessa sosiaali- terveydenhuollon uudistukset sekä yksityisten ja julkisten palvelujen tuottajien välillä tehtävät uudelleenjärjestelyt. Aikuissosiaalityö on vakiintunutta toimintaa, mutta samaan aikaan monet toimintamuodot haavevat paikkaansa. (STM, 2019.)

Aikuissosiaalityön kenttää voidaan hahmottaa areenoilla, joita ovat mm. sosiaalihuolto, terveydenhuolto, mielenterveys, kuntoutus, työterveys, päihdetyö, perhetyö ja vanhustyö. Aikuissosiaalityötä jäsentävät myös koulutus ja tutkimus. Tulevaisuudessa aikuissosiaalityötä tehdään erilaisilla areenoilla, mikä edellyttää osaamisen ja toiminnan edellytysten varmistamista. (STM, 2019.)

5.1 Ihmisoikeudet aikuissosiaalityön lähtökohtana

Perus- ja ihmisoikeudet ovat tärkeitä yhteiskunnallisia kysymyksiä, eivätkä ne ole vain mielipidekysymyksiä. Ihmisoikeuksilla luodaan turvaa meille kaikille ja suojaa erityisesti heikoimmissa asemassa olevilla ihmisillä. Suojelun tärkeys korostuu erityisesti yhteiskunnassa heikoimmissa asemassa olevien henkilöiden kohdalla, kuten vammaisten henkilöiden, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden tai henkilöiden, joilla ei ole oleskelulupaa. Sosiaalityön tarkoituksena on puolustaa haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja ryhmien

ihmisoikeuksia, ja ihmisoikeusajattelu on olennainen aikuissosiaalityössä. (Matthies, Svelin & Turtiainen 2021, luku 2.)

Ihmisoikeuksien toteutumista on uhannut viime vuosikymmeninä yhteiskunnallisen ilmapiirin muuttuminen, kuten syrjinnän ja vihapuheen yleistyminen sekä maahanmuuttoon liittyvien lakien kiristyminen. Lisäksi yhtenä uhkana on pidetty palveluiden digitaalistuminen, mikä saattaa jättää heikoimmassa asemassa olevat palveluiden saatavuuden katveisiin. (Matthies ym. 2021, luku 2.) Syrjinnällä tarkoitetaan sitä, että ihmistä kohdellaan huonommin kuin toisia jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä sukupuolen, alkuperän, iän kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielihyvyyden, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen, tai muun henkilöön liittyvän syiden perusteella. Syrjinnässä henkilöä kohdellaan samanlaisessa tilanteessa epäsuotuisammin kuin toisia yhden tai useamman ominaisuuden vuoksi. Esimerkiksi, jos työntekijä kieltäytyy palvelemasta henkilöä tämän etnisen alkuperän perusteella, on kyse lainvastaisesta syrjinnästä. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, 2022.)

Julkisella vallalla on velvoite turvata ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, mutta niiden edistäminen ei aina näy riittävästi valtioneuvoston hallinnollisissa, lainsäädännöllisissä ja muissa uudistuksissa. Suomessa ihmisoikeuskysymyksiä ovat muun muassa vähemmistöihin ja maahanmuuttajiin kohdistuva syrjintä, suuri koulupudokkaiden määrä, sukupuolittunut väkivalta, sosiaali- ja terveystalouden heikko saatavuus, perusturvan riittämätön taso ja puutteet vammaisten oikeuksien toteutumisessa. Ihmisoikeusnäkökulma voi auttaa aikuissosiaalityössä sosiaalityöntekijöitä asiakkaiden asioita koskevassa käytännön päätöksenteossa ja tukea suuntautumista yhdessä toimimiseen asiakkaiden kanssa ja heidän hyväkseen. Sosiaalityö on aina ollut ihmisoikeusperustainen ammatti, ja ihmisoikeudet ovat sosiaalityön eettinen perusta vuodesta 1988 lähtien, kun sosiaalityöntekijöiden maailmanjärjestö IFSW linjasi tämän. (Matthies ym. 2021, luku 2.) Tämän vuoksi opinnäytetyö on ajankohtainen, jotta voidaan edistää sosiaaliohjaajien ymmärrystä ihmisoikeuskysymyksissä ja näin edistää sosiaaliohjaajien kykyä luoda syrjimättömyyden ilmapiiriä.

5.2 Asiakkaan kohtaaminen aikuissosiaalityössä

Hyvinvointiyhteiskunnassa sosiaaliseen integraatioon kuuluu heikoimmassa asemassa olevien ihmisten perusasioista huolehtiminen ja heidän toimintakyvyn kohentaminen. Tavoitteena on vahvistaa ihmisten käytössä olevia toimintaresursseja, parantaa heidän mahdollisuuksiaan hallita omaa elämäänsä sekä lisätä ihmisten mahdollisuuksia toteuttaa hyvää elämää. Toisten mahdollisuuksien esille tuominen on tärkeää, jotta ihmisten ei tarvitse olla sidottuja yhteen ainoaan elämänkulkuun. Aikuissosiaalityön sosiaaliohjauksella on emansipatorinen tehtävä,

millä pyritään antamaan ihmisille toivoa ja kehittää heidän omanarvontuntoaan. (Helminen 2016, 100.)

Aikuissosiaalityön tehtävä näkyy sen kahdessa ulottuvuudessa: yksilötyönä ja alueellisena ja yhteiskunnan rakenteisiin kohdistuvana työnä. Suomalaisessa kontekstissa työn painopiste on usein yhteiskunnallisen ympäristön sijaan asiakkaan kanssa tehtävässä työssä. Aikuissosiaalityön kontekstissa tehtävän sosiaaliohjauksen tavoitteena on lisätä hyvinvointia edistämällä muutosta sekä ihmissuhdeongelmien ratkaisua, elämänhallintaa ja itsenäistymistä. (Helminen 2016, 100-101.)

Suurin osa aikuissosiaalityön asiakkaista elää haastavissa elämäntilanteissa, jotka liittyvät sosiaaliseen epätasa-arvoon, kuten riittämättömään sosiaaliturvaan, työttömyyteen ja asunnotomuuteen. Näiden ongelmien kasautuessa samoille ihmisille nämä ongelmat tuottavat ongelmia sosiaalialan ammattilaisille ihmisten tukemisessa. Sosiaalialan ammattilaisilta vaaditaan erityistä herkkyyttä työskennellessä haastavissa ja vaikeissa tilanteissa olevien ihmisten kanssa. Haastavassa asemassa olevan ihmisen taloudellisen aseman parantaminen ei yksin riitä, koska heidän elämää varjostavat monet elämänhalinnalliset ongelmat. Tuija Nummela (2011) väitöskirjassa tuodaan esiin, kuinka vaikeassa elämäntilanteessa olevat asiakkaat eivät ole tietoisia omista oikeuksistaan ja henkilökohtaiseen asiakkuuteen pääseminen on vaikeaa. Nummelan mukaa aikuissosiaalityön kehittäminen edellyttää palvelukeskeisen lähestymistavan vahvistamista, digitaalisten palveluiden ja muiden asiakkaan osallistumisen muotojen kehittämistä sekä kattavien arviointien luomista, jotka edistävät asiakkaan sosiaaliturvaa ja toimintakykyä. (Helminen 2016, 103.)

Sosiaalityössä vaikuttavinta on havaittavissa sosiaalisen kuntoutuksen tilanteissa, joissa asiakas on aktiivisesti mukana toiminnan tarkoituksen määrittelemisessä, ratkaisujen luomisessa ja niiden toteuttamisessa. (THL, 2020). Kun asiakas otetaan mukaan aktiivisena kansalaisena pohtimaan omaa tilannettaan ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä annetaan hänelle mahdollisuus panostaa omaan tulevaisuuden suunnitteluun. Toimeentulotukeen keskittyvä aikuissosiaalityö osoittautui tutkimuksessa pääosin asiakkaiden tilanteita ylläpitäväksi, kun taas tehostetun yksilökohtaisen tuen ja useamman kuin yhden tukevan menetelmän käytön vaikutuksesta saatiin positiivista näyttöä. Tehostettu yksilökohtainen tuki tarkoittaa esimerkiksi asiakkaan tukea keskustelun avulla, asiakkaan osallisuuden tukemista ja ratkaisujen etsimistä. Sosiaaliohjaajan on oltava kokonaisvaltaisesti ymmärrystä sosiaalisista ongelmista ja eläytymiskykyä ongelmien keskellä kamppailevien asiakkaiden elämäntilanteeseen. Erityistä osaamista ja harkintaa vaativaa näissä sosiaaliohjaajan aikuissosiaalityön asiakkuuksissa ovat ensikontaktin merkitys ja luottamuksellisen suhteen rakentaminen asiakkaaseen. (Helminen 2016, 103-104.)

Viime vuosien tutkimukset ovat korostaneet asiakkaan kohtaamisen ja asiakastyön taitoja.

Asiakkaan ainutlaatuisuus edellyttää eettistä herkkyyttä hänen kohtaamisessaan. Arvokas kohtaaminen tapahtuu Merja Laitisen ja Tarja Kempvaisen (2010) mukaan silloin, kun asiakasta lähestytään tavallisena ihmisenä, perheenä ja yhteisönä, joka tarvitsee elämäntilanteessaan yhteiskunnan palveluja ja ammatillista osaamista. (Helminen 2016, 107.)

Määrätietoinen tunteiden ilmaisu on mahdollista, kun asiakas voi ilmaista myös negatiivisia tunteita asiakassuhteessa. Työntekijän rooli on toteuttaa "container-funktiota", joka edellyttää riittävän turvallista ja vuorovaikutuksellista asiakassuhdetta sisällyttävään ja empatiakykyiseen työntekijään. Sosiaaliohjauksen tehtävissä toimiva joutuu vastaanottamaan ja kantamaan asiakkaan vaikeita tunteita, kuten vihaa, ahdistusta, syyllisyyttä, häpeää, surua ja pelkoa. Tämä vaatii rohkeutta asettua asiakkaan kanssa vuorovaikutussuhteeseen, jossa voidaan myös yhdessä työntekijän kanssa kyseenalaistaa elämään liittyviä vaikeita asioita. (Helminen 2016, 107-108.)

Asiakas-työntekijäsuhteen tulisi olla myös sellainen suhde, jossa voi ottaa puheeksi sen, mistä ei ole voinut puhua. Toisaalta asiakkuus ei aina edellytä salattujen ajatusten kertomista, jolloin asiakkaalle jää mahdollisuus myös oman intimitteettinsä säätelyyn. Jos asiakkaalla ei ole mahdollisuutta ilmaista omia tunteitaan työskentelyssä, tilannearviointi saattaa muuttua vain hallinnolliseksi työvälineeksi eikä muutossosiaalityön tärkeäksi työmenetelmäksi. (Helminen 2016, 108.)

Hallittu emotionaalinen osallistuminen tarkoittaa erityistä herkkyyttä asiakasta kohtaan. Työntekijän tulisi osoittaa vuorovaikutussuhteessa läsnäolollaan, asenteellaan, suhtautumistaan asioihin, niiden käsittelyä ja asiakkaan kuuntelemisella arvostusta asiakkaalle, mikä on arvokkaan kohtaamisen ydin. Jotta työntekijä pystyisi hallittuun emotionaaliseen osallistumiseen, hänen tulisi myös reflektoida asiakastilanteita yhdessä tiiminsä kanssa. (Helminen 2016, 108.)

Asiakkaan hyväksyminen sellaisena kuin hän on, tarkoittaa sitä, että erotetaan henkilön teot ja ihmisarvon toisistaan. Työntekijän tehtävä ei ole hyväksyä kaikkia asiakkaan tekoja, mutta hänen tulee kunnioittaa asiakkaan jakamatonta ihmisarvoa. Tämä arvo kuuluu sosiaalialan eettisiin periaatteisiin. Asiakkaan hyväksyminen sellaisenaan vaatii työntekijältä hyväksyä asiakas heikkouksineen ja vahvuuksineen sekä epämiellyttävänä ominaisuuksineen. (Helminen 2016, 108.)

Itsemääräämisoikeuden tunnustaminen liittyy myös työntekijän vastuuseen. Mitä avoimemmin ja selkeämmin työskentelyn pelisäännöistä sovitaan asiakkaan kanssa, sitä parempi pohja luodaan muutostyölle. Työntekijän on hankittava asiakkaan luottamus, mikä on osa hänen ammattitaitoaan. Luottamukseen hankkimiseen liittyy myös ensikontaktin tärkeys, eli miten työntekijä kykenee viestimään sellaista avointa ilmapiiriä, joka mahdollistaa pohjan yhteiselle jatkotyöskentelylle. Asiakkaan kohtaaminen edellyttää aitoa ja läsnä olevaa

välittämistä, joka on psykososiaalisen työorientaation perusosaamista. Sosiaalityöntekijän on kyettävä kohdistamaan huomionsa oikein asiakkaan tarpeiden mukaan ja tarjoamaan tarvittavaa tukea, tasavertaista toimijuutta ja jäsentävää etäisyyttä tarpeen mukaan. Työntekijän on myös tärkeää tehdä yhteenvetoa käydystä keskustelusta ja tehdä yhteistä kirjallista dokumentointia kadottamatta asiakkaan itse ilmaisemaa asiaa. (Helminen 2016, 109.)

6 Opinnäytetyön, tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kulttuurisensitiivisyyden määrittäjiä ja kulttuurisensitiivisyyden näyttäytymistä aikuissosiaalityössä. Opinnäytetyössä kerättiin tietoa kirjallisuudesta ja tutkimuksista, jota voitaisiin hyödyntää kehittämään sosiaaliohjaajien kulttuurisensitiivisen työtteen omaksumista ja oikeiden palveluiden piiriin ohjaamisessa.

Kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymys on muodostettu kirjallisuuskatsauksen tavoitteen ja tarkoituksen perusteella. Kirjallisuuskatsaus täsmennetään esittämällä tutkimuskysymys tai tutkimusongelma, johon aineistosta etsitään vastauksia. Selkeä tutkimuskysymys ohjaa kirjallisuushaun ja aineiston analyysin tekemistä sekä tukee kirjallisuuskatsauksen järjestelmällistä työskentelyä. Opinnäytetyössä on kuitenkin tärkeää välttää liian rajoittunutta tutkimuskysymystä, jotta kaikki olennaiset näkökulmat tutkittavaan ilmiöön otetaan huomioon. Kirjallisuuskatsauksen tekemisessä tulee ottaa huomioon katsauksen rajoitteita sekä liittyviä seikkoja, kuten tiedonhaun suunnittelua. (Stolt ym. 2016, 111.) Kirjallisuuskatsaus kulttuurisensitiivisyydestä auttaa syventämään sosiaaliohjaajien ymmärrystä ja tarjoaa käytännön tietoa sekä vähentää väärinkäsityksiä.

Opinnäytetyön tiedonhaullinen tutkimuskysymys oli:

- Mitä on kulttuurisensitiivisyys?

7 Opinnäytetyö toteutus

Opinnäytetyötä varten on valittu menetelmäksi kuvaileva kirjallisuuskatsaus, tämän avulla saadaan yleiskuva, mitä tutkimuksia ja tuloksia ollaan saatu tutkittavasta aiheesta. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on saada mukaan kaikki relevantti tieto aiheesta, mutta käytännössä kaikkea tietoa ei aina pystytä sisällyttämään katsaukseen. Aineiston keruussa valitaan asiasanat ja niiden yhdistelmät sekä sopivat tietokannat, joista tiedonhaku toteutetaan. Aineiston keruuvaiheessa tärkeää on kirjata tiedonhaun tulokset ja arvioida potentiaalisen aineiston soveltuvuutta katsauksen tavoitteeseen ja ennalta määriteltyihin mukaanotto- ja poissulkukriteereihin perustuen. (Stolt ym. 2016, 111.)

Kirjallisuuskatsauksen pääasiallinen tehtävä on kehittää tieteenalan teoreettista ymmärrystä ja käsitteistöä sekä edistää

teorian kehittämistä tai arvioida olemassa olevaa teoriaa. Se mahdollistaa kokonaiskuvan muodostamisen tietystä aihealueesta tai asiakokonaisuudesta. Lisäksi kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan tunnistaa ristiriitaisuuksia tai ongelmia valitussa kohdeilmiossä. Kirjallisuuskatsaus voidaan lähestyä tietyn tieteenalan tutkimuskirjallisuuden näkökulmasta, kuten tässä opinnäytetyössä sosiaalitieteen kirjallisuuden näkökulmasta. On tärkeää määritellä, minkälaista kattavaa kuvaa ilmiöstä halutaan saavuttaa, jotta kirjallisuuskatsaus palvelee tarkoitustaan tehokkaasti. (Stolt ym. 2016, 7.)

7.1 Menetelmä

Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on ensinnäkin kehittää olemassa olevaa teoriaa ja luoda uutta teoriaa. Toiseksi se auttaa arvioimaan teoriaa. Kolmanneksi, kirjallisuuskatsaus luo kokonaiskuvan tietystä aiheesta. Neljänneksi, katsauksella pyritään tunnistamaan ongelmia ja viidenneksi, se tarjoaa mahdollisuuden kuvata tietyn teorian historiallista kehitystä. (Salminen 2011, 9.)

Kirjallisuuskatsaus on metodi ja tutkimustekniikka, joka tutkii aikaisempia tutkimuksia. Se auttaa tekemään "tutkimusta tutkimuksesta" keräämällä aikaisempien tutkimusten tuloksia, jotka ovat perustana uusille tutkimustuloksille. Kun kirjallisuuskatsauksessa keskitytään käytettyjen lähteiden välisiin yhteyksiin ja siteerattujen tulosten hankkimiseen käytettyyn tekniikkaan, sitä kutsutaan systemaattiseksi kirjallisuuskatsaukseksi. Täsmäntyyppinen katsaus vaatii samanlaista tarkkaa lähestymistapaa kuin muukin tieteellinen tutkimus, kuten Metsämuuronen (2009) on todennut. (Salminen 2011, 10.)

Tutkimuskirjallisuuteen perustuva kirjallisuuskatsaus on systemaattinen, täsmällinen ja toistettavissa oleva menetelmä, jolla tunnistetaan, arvioidaan ja tiivistetään tutkijoiden, tiedemiesten ja käytännön asiantuntijoiden valmiina oleva ja julkaistu tutkimusaineisto. Katsauksessa keskitytään alkuperäisistä korkealaatuisista tutkimustöistä tehtyihin johtopäätöksiin, eikä se ole vain selityksin siivitetty lähdeluettelo tai kirja-arvostelu. Kirjallisuuskatsauksen määrittely vaatii täsmennystä, sillä suomenkielinen termi 'kirjallisuuskatsaus' on osittain harhaanjohtava. Termillä 'review' viitataan myös arviointiin, joka tehdään uudelleen tai kriittisesti, ja se voi tarkoittaa selontekoa, arvostelua, tarkistusta ja historiikkia. (Salminen 2011, 11.) Valitsin kirjallisuuskatsauksen metodiksi, koska se mahdollistaa laajan määrän tutkimustiedon tiivistämisen ja esittämisen helposti ymmärrettävässä muodossa. Kirjallisuuskatsaus auttaa myös hahmottamaan, mitä tutkittua tietoa aiheesta on jo olemassa.

7.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus (narratiivinen kirjallisuuskatsaus) pyrkii kuvailemaan ja tulkitsemaan tutkimustietoa tietyltä aihealueelta. Nimensä mukaisesti kuvaileva kirjallisuuskatsaus kuvaa aiheeseen liittyviä aiempia tutkimuksia, laajuutta, sen syvyyttä sekä määrää. Mays ym. (2005) mukaan kirjallisuuskatsauksessa käytetään sekä laadullista että määrällistä näyttöä tietyn kysymyksen tai aiheen selvittämiseksi. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa käytetään prosessia, joka sisältää tiedonhankinnan, tulosten yhdistämisen ja analyysin. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus keskittyy tulosten tulkintaan ja yhteenvetoon. (Stolt ym. 2016,9-10). Kirjallisuuskatsaus kulttuurisensitiivisyydestä auttaa syventämään sosiaaliohjaajien ymmärrystä ja tarjoaa käytännön tietoa sekä vähentää väärinkäsityksiä.

7.3 Sisäänottokriteerit

Tutkimusaineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerien asettaminen voi vaikuttaa katsauksen tuloksiin ja yleistettävyyteen. Liian kapeat kriteerit voivat johtaa relevanttien tutkimusten puuttumiseen, kun taas liian laajat kriteerit voivat hankaloittaa tietojen vertailua ja yhdistämistä. Myös kohderyhmän määrittelyssä tulee olla tarkkana, ja se voi sisältää terveyden- tai sairaudentilan lisäksi esimerkiksi ikä-, sukupuoli-, sosioekonominen tausta, etnisuus tai maantieteellisyyskriteereitä. Kriteerien laatimisen tulisi olla käytännöllistä ja helposti sovellettavissa. Oikein asetetut mukaanotto- ja poissulkukriteerit auttavat varmistamaan tutkimuskatsauksen luotettavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden. (Stolt ym. 2016, 58). Tutkimuskatsauksessa sisäänotto- ja poissulkukriteerien määrittelyn jälkeen saa tietokannoista osuvampia vastauksia liittyen opinnäytetyön tutkimuskysymykseen ks. (Taulukko 1).

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaistu 2000-luvulla	Julkaistu ennen vuotta 2000
Kielenä suomi tai englanti	Muu kuin vertaisarvioitu tutkimusartikkeli esim. Progradu tai AMK:n opinnäytetyö
Käsittelee kulttuurisensitiivisyyttä sosiaalialalla	Kulttuurisensitiivisyys sosiaalityön ulkopuolella. Esim. liiketoiminnassa
Tutkimusartikkeli on kokonaan luettavissa	Vain tiivistelmä on luettavissa
Vastaa vähintään toiseen tutkimuskysymykseen	Ei vastaa kumpaankaan tutkimuskysymykseen

Taulukko 1: Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

7.4 Tiedonhaku eri tietokannoista

Tutkimuskatsauksessa poissulkukriteerien määrittelyn jälkeen siirrytään tutkimustiedon haakuun. Haku kohdistetaan relevanteihin tietokantoihin tutkimuskysymysten luonteen mukaisesti, ja kirjallisuuskatsauksessa suositellaan käyttämään vähintään kahta tietokantaa välttääkseen relevanttien artikkelien huomiotta jättämisen. (Stolt ym. 2016, 61).

Hakuprosessi tuotti runsaasti potentiaalisia viitteitä, mutta lopulta vain pieni osa valittiin katsaukseen mukaan. Tässä vaiheessa mukaanotto- ja poissulkukriteerien relevanttius on avainasemassa varmistaen kaikkien relevanttien tutkimusten sisällyttämisen katsaukseen. (Stolt ym. 2016, 61).

Tutkimusten valintaprosessin tulee olla tarkka, objektiivinen ja virheiden mahdollisuudet minimoiden. Valintaprosessi tulee dokumentoida selkeästi, jotta se voidaan halutessa toistaa. Pilotointi ennen varsinaista valintaprosessia auttaa testaamaan kriteerien toimivuutta ja saamaan tietoa tiedonhaun onnistumisesta ja toimivuudesta. Pilotoinnin avulla varmistetaan valintaprosessin toimivuus ja tehokkuus. (Stolt ym. 2016, 61).

Hakuprosessi vaatii aikaa ja tarkkaa työtä, jotta käytetyt hakutermit ja tietokannat valitaan huolellisesti. Tutkimuskysymykset ja mukaanotto- sekä poissulkukriteerit toimivat ohjeistuksena ja prosessin eteneminen tulee kirjata tarkasti ja selkeästi. (Stolt ym. 2016, 61). Kirjallisuuskatsaus toteutettiin seuraavasti: ensin haettiin aineistoa eri tietokannoista hakusanoilla ja valittiin olennaisimmat tutkimukset kriteereiden perusteella. Aineiston hakemista vaikeutti liian laaja tutkimuskysymys liiallisen aineiston takia. Aineiston runsauden vuoksi, tietokantoihin lisättiin tarkennettuja hakutermejä, mikä kautta saatiin osuvampia tutkimuksia vastaamaan opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Sopivaan laajuisen tutkimuskysymyksen asettelu korostui opinnäytetyössä, jossa alkuperäisten tulokset olivat laajoja narratiivisia kokonaisuuksia (Stolt ym. 2016, 27).

Kirjallisuushaku vei eniten aikaa katsauksen tekemisessä, sillä hakulausekkeita piti muokata ja tarkentaa useita kertoja. Myös löydetyin aineiston käsittely vaatii aikaa ja vaivaa. Runsaasta aineistosta, etsittiin tutkimuksia lukemalla tutkimusten tiivistelmät ja silmäiltiin tutkimukset läpi sopivimpien ja tutkimuskysymyksiin vastaavien tutkimusten löytämiseksi. (Stolt ym. 2016, 24). Ks (Taulukko 2) lähteiksi hyväksytyistä artikkeleista opinnäytetyöhän.

Tietokanta	Hakusanat	Rajaukset	Tulokset	Valitut
Journal	Kulttuurisensi- tiivisyys AND so- siaalityö	Vuosiväli 2000- 2023 Vain kokotekstit	5	2
EBSCOhost	("multi-cultural encounter" OR "Culturally competent practice" OR "Multicultural competencies" OR "cultural competence" OR "Cross-cultural understanding") AND ("social work" OR "social work practice") NOT (children OR child OR youth OR young)	Vuosiväli 2013- 2023 Vain koko tekstit Kielet: englanti	133	1
Google Scholar	("multi-cultural encounter" OR "Culturally competent practice" OR "Multicultural competencies" OR "cultural competence" OR "Cross-cultural understanding") AND ("social work" OR "social work practice") NOT (children	Vuosiväli 2013- 2023 Vain koko tekstit Kielet: englanti	2890	2

Tietokanta	Hakusanat	Rajaukset	Tulokset	Valitut
	OR child OR youth OR young)			
ProQuest Central	Multi-cultural encounter OR Culturally competent practice OR “Multicultural competencies” OR cultural competence OR Cross-cultural understanding AND social work OR social work practice NOT children OR child OR youth OR young	Vuosiväli 2013-2023 Vain koko tekstit Kielet: englanti	874	0
SAGE Premier	multi-cultural encounter OR Culturally competent practice OR “Multicultural competencies” OR cultural competence OR Cross-cultural understanding AND social work OR social work practice NOT children OR child OR youth OR young	Vuosiväli 2013-2023 Vain koko tekstit Kielet: englanti	3	0

Taulukko 2: Lähteiksi hyväksytyt artikkelit

7.5 Lähteiksi hyväksytyjen artikkeleiden kuvailu

Opinnäytetyön lähteiksi valikoitui lopulta viisi tutkimusartikkelia vuosilta 2013-2023. Jokainen opinnäytetyöhön valittu artikkeli on vertaisarvioitu. Kaikki valikoidut artikkelit käsittelevät kulttuurisensitiivisyyttä.

Anis, M. 2006. Lastensuojelun ammattilaisten tulkintoja maahanmuuttajasosiaalityöstä. Artikkelissa tutkitaan lastensuojelun ammattilaisten tulkintoja maahanmuuttajasosiaalityöstä kehysanalyysin avulla. Tutkimusaineistona käytetään kymmenen sosiaalityöntekijän ja kolmen perhetyöntekijän haastatteluja.

Fernández-Borrero, A., Vázquez-Aguado, O. & Álvarez-Pérez, P. 2016. The Influence of Cultural Sensitivity in Social Work Practice with Immigrants. Tämän tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää ja analysoida Andalusian (Espanja) julkisten sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijöiden kulttuurisen herkkyyden tasoa ja liittämään se kulttuurisen pätevyyden elementteihin. Osallistujina oli 298 ammattilaista Andalusian yhteisösosiaalipalveluista, joista 163 oli sosiaalityöntekijöitä, joihin tämä tutkimus keskittyi.

Heino, E. & Jäppinen, M. 2022. Näkökulmia kulttuurin merkityksiin sosiaalityön käytännöissä ja tutkimuksessa. Tässä tekstissä tarkastellaan maahan muuttaneiden ihmisten oletetun kulttuurin käsittelyä sosiaalityössä. Käsitellään erilaisia lähestymistapoja kulttuurin merkitykseen kohtaamistilanteissa. Artikkelin lähteenä on 25 eri tutkimusta.

Levin-Keini, N. & Shlomo, S. 2017. Cultural humility in the LIS profession. Tässä artikkelissa kirjoittajat pyrkivät tämän lähestymistavan avulla ylittämään kritiikin, joka liittyy sosiaalityön opiskelijoiden ja ammattilaisten vaikeuksiin saavuttaa kulttuurinen pätevyys.

Sousa, P. & Luís Almeida, J. 2016. Culturally sensitive social work: promoting cultural competence. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuuluuko kulttuurisensitiivinen sosiaalityö ja kulttuuriset taidot sosiaalityön opintojen pakollisiin opintokokonaisuuksiin Portugalissa. Tutkimus kohdistuu Portugalissa sosiaalityön opintoja tarjoaviin oppilaitoksiin, mutta sillä on potentiaalia laajentua muihin maihin. Tutkimuksessa käytettiin verkkokyselyä ja dokumenttianalyysiä.

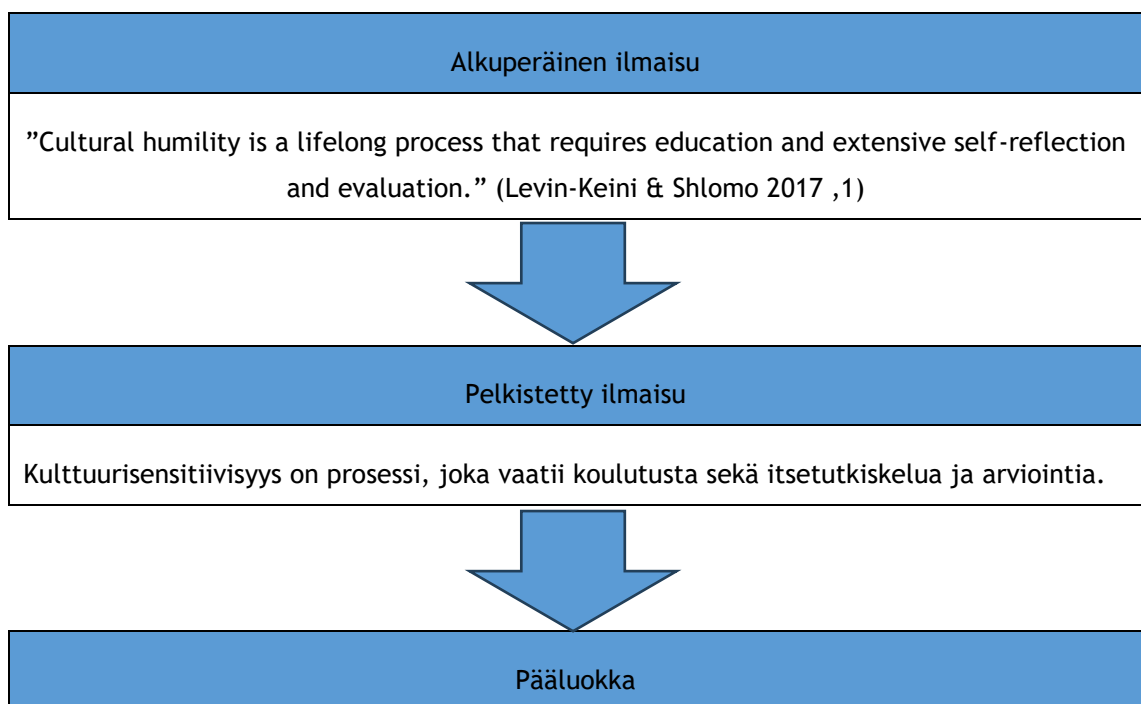
7.6 Aineiston analyysi

Aineiston analyysissä tavoitteena on tulkita huolellisesti ja tasapuolisesti katsaukseen sisällytettyjen tutkimusten ja teoreettisten aineistojen tulokset sekä syntetisoida yksittäisten tutkimusten tuloksia. On suositeltavaa suunnitella aineiston analysointi jo ennen kuin katsausta

aletaan käytännössä suorittaa, koska analysointivaihe on katsauksen vaikein ja altis virheille. (Stolt ym. 2016, 112.)

Opinnäytetyössä hyödynnettiin teema-analyysia, mikä on menetelmä, jossa tutkimusaineistoon tutustumisen jälkeen tunnistetaan sisältölähtöisesti teemat, joita ohjaavat opinnäytetyöhön valitut tutkimuskysymykset. Teemat viittaavat aineistossa toistuviin ja esiin tuleviin sisältöihin. Teema-analyysin avulla tunnistetaan alkuperäistutkimusten yhtäläisyyksiä ja erilaisuuksia. Tämän pohjalta syntyy kuvailevia teemoja, jotka ovat lähellä alkuperäistutkimusten käsitteitä. Teema-analyysin avulla on mahdollista luoda analyttisiä teemoja, jotka sisältävät uusia rakenteita, selityksiä tai hypoteeseja. Tämä lähestymistapa mahdollistaa aineiston monipuolisen ja syvällisen analyysin, tuoden esille uusia näkökulmia ja ymmärrystä tutkimusaiheeseen. (Stolt ym. 2016, 87.)

Kirjallisuuskatsauksessa analysoitiin ja koottiin yhteen relevanttia kirjallisuutta, jotta voidaan hahmottaa tutkitun aiheen kehityksen suunta ja ymmärtää aiempien tutkimusten vaikutus nykyiseen tietämykseen. Tämä lähestymistapa tarjoaa arvokasta tietoa tutkimusaiheen nykytilasta ja auttaa tunnistamaan tulevia tutkimustarpeita (Stolt ym. 2016, 7.) Aineiston analyysin tekeminen vaati myös tekstien kääntämistä englannin kielestä suomen kielelle. Kääntäminen helpotti tutkimusartikkelien sisäistämistä. Laajan aineiston läpikäymiseksi auttoi muistiinpanot ja ylös kirjaaminen, mistä mikäkin tieto oli peräisin. Samankaltaiset ilmaisut yhdistettiin ryhmiä, ja näistä muodostettiin tarvittaessa ala- ja yläluokkia. Lopulta käsitteet yhdistettiin pääluokiksi, jotka kuvastivat ryhmän ilmaisuja ks. (Kuva 2).

Kunnioittaminen

Kuva 2: Esimerkki sisällön analyysin etenemisestä

Opinnäytetyössä tarkasteltiin aineistoa useaan otteeseen, korostaen erityisesti tutkimuskysymykseen liittyviä tietoja. Tutkimuskysymykseen vastaavat ilmaukset olivat usein hajallaan lauseissa tai liittyivät muiden asioiden analysointiin. Niiden havaitseminen vaati useita lukukertoja, erityisesti englanninkielisessä aineistossa. Kun kaikki tarvittavat ilmaukset ja viitteet oli löydetty ja korostettu, ne kirjattiin ylös. Tämän jälkeen löydöksiä vertailtiin ja jaoteltiin eri ryhmiin yhteisten merkitysten perusteella.

8 Opinnäytetyön tulokset

Kulttuurienvälisestä työskentelystä ja siihen vaadittavasta osaamisesta käytetään lukuisia eri synonyymeja, joista kulttuurisensitiivisyys näyttäytyy yleisimpänä. Kulttuurisensitiivisyyden lähikäsite on kulttuurinen kompetenssi. Molemmille käsitteille on yhteistä, että ne näkyvät ammattilaisen taidoissa herkkyydessä.

Kulttuurisensitiivisyys on käsite, joka on muodostunut yleiskäsitteeksi monikulttuurisuuden rinnalle. Käsitteen merkitys vaihtelee puhujasta ja asiayhteydestä riippuen. Toisaalta kulttuurisensitiivisyyden alla korostetaan tiedon hankkimista eri kulttuureista ja ammattilaisten omien ennakkokäsitysten kriittistä reflektiota. Toisaalta puheessa kulttuurisensitiivisyydestä korostuu ajatus ammattilaisen taidosta kohdata erilaisuutta. Kulttuurisensitiivisyyttä tarkastellaan useimmiten yksilötason kohtaamisten kautta, ammattilaisten tapana toimia vuoro-vai-
kutustilanteissa. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos määrittelee kulttuurisensitiivisyyden ha-
luksi, kyvyksi ja herkkyydeksi ymmärtää eri taustoista tulevaa ihmistä. (Heino & Jäppinen 2022,2.)

Valittujen artikkeleiden perusteella saatiin muodostettua yleiskuva, mitä on kulttuurisensitiivisyys. Tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että kulttuurisensitiivisyys näkyy herkkyytenä ymmärtää eri taustoista tulevia ihmisiä. Kunnioittamisena erilaisuutta ja eri kulttuureja kohtaa. Sosiaalialan ammattilaisten kykyyn itsetuntemukseen ja itsereflektioon ks (Taulukko 3). Kulttuurisensitiivisyys toimii työkaluna, joka auttaa sosiaalialan ammattilaisia vuoropuhe-
lussa eri kulttuureista olevien ihmisten kanssa.

Erilaisuuden ymmärtäminen	Kunnioittaminen	Ammatillinen itsereflektio
Tunnustetaan erilaisten kulttuuristen ryhmien ja perinteiden olemassaolon yhteiskunnassa.	Sosiaalityöntekijöillä on vastuu torjua negatiivista syrjintää.	Erialaisten kulttuurien tuntemisen lisäksi myös kulttuurien sisäiset erot, oman itsetuntemuksen ja reflektiivisen työskentelyn tärkeyden.
Tavoitteena on luoda monikulttuurinen yhteiskunta, jossa ihmiset voivat ylläpitää ja toteuttaa omia erityispiirteitään.	Kulttuuristen erojen huomiointi ammattillisissa käytännöissä.	Sosiaalialan ammattilaisen itsetietoisuus omista taustoistaan, arvoistaan, asenteistaan ja identiteetistään.
Ymmärretään, että ihmisillä on halu säilyttää omia perinteitään, ja yhteiskunnallisia toimenpiteitä toivotaan tukevan ja arvostavan tätä pyrkimystä.	Sosiaalityön ammattilaisten tulee olla tietoisia asiakkaiden erilaisista kulttuuritaustoista ja ottaa huomioon kulttuuriset erot.	Ammattilaisten on tunnettava oman kulttuuriperintönsä vaikutus työssään.

Taulukko 3: Tulokset

8.1 Erilaisuuden ymmärtäminen

Kulttuurisensitiivisyys pohjautuu kulttuuriseen pluralismiin, joka tunnustaa erilaisten kulttuuristen ryhmien ja perinteiden olemassaolon yhteiskunnassa. Ihmiset haluavat säilyttää omia perinteitään, ja tätä halutaan tukea ja arvostaa myös yhteiskunnallisilla toimenpiteillä. Tavoitteena on luoda monikulttuurinen yhteiskunta, jossa ihmisillä on mahdollisuus ylläpitää ja toteuttaa omia erityispiirteitään. (Anis 2006, 10-11.)

Kulttuurinen monimuotoisuus sosiaalityössä on liitetty pääasiassa rotuun ja etnisyyteen. Nykyinen kirjallisuus kulttuurisensitiivisyydestä tarjoaa useita käsitteellisiä viitekehyksiä kulttuurisesti herkän käytännön edistämiseksi, mutta ovat edelleen liian ennakkoluuloisia kulttuurisen monimuotoisuuden suhteen etnisyyden perusteella. Monimuotoisuutta kuitenkin on saamassa laajemman merkityksen, kun se sisältää ihmisten kulttuurikokemukset eri sukupuolet, yhteiskuntaluokat, uskonnolliset ja hengelliset uskomukset, seksuaaliset suuntautumiset, iän ja fyysiset ja henkiset kyvyt. (Sousa & Almeida 2016, 9.)

Yan, (2008) toteuttaman tutkimuksen tulosten mukaan sosiaalityön ammatti ei juuri ole

kiinnittänyt huomiota kulttuuriseen yhtenäisyyteen tai kulttuuriseen jännitteeseen liittyviin kysymyksiin. Tämän asian merkitys on olennainen ja liittyy siihen tosiasiaan, että tämä "kulttuurinen herkkyys" ei ole yksilöiden synnynnäinen ominaisuus. Kuten Bennett (1986) on huomauttanut, kulttuurinen herkkyys on epäluonnollista, ja kuten kaikki tiedämme, kulttuurien välinen rinnakkaiselo on usein liittynyt verenvuodatukseen, sortoon tai kansanmurhaan. Kuitenkin "kulttuurisen herkkyyden laiminlyönti ei ole pelkästään huono kauppa tai huono moraalit, vaan itsetuhoista". Siksi kulttuurisen herkkyyden kysymys tulisi myös liittää tiiviisti etiikkaan ja arvoihin. (Sousa & Almeida 2016, 10-11.)

Kulttuurinen herkkyys ei ole synnynnäinen ominaisuus sosiaalityöntekijöille tai kenellekään muulle; sen tulisi kehittyä koulutuksellisen lähestymistavan avulla lisätäkseen suurempaa tietoisuutta sen olemassaolosta ja kiinnittääkseen huomiota sen vaikutuksiin ammatilliseen käytäntöön. Kulttuurisensitiivisyys on prosessi, jossa yksilöt ja järjestelmät vastaavat kunnioittavasti ja tehokkaasti kaikkien kulttuurien, kielten, luokkien, rotujen, etnisten taustojen, uskonnollisten ja muiden monimuotoisuustekijöiden edustajille tavalla, joka tunnistaa, vahvistaa ja arvostaa yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen arvoa sekä suojaa ja säilyttää kunkin ihmisarvon. (Sousa & Almeida 2016, 11-12.)

Rodullistetut ihmiset kohtaavat Suomessa rasismia, mikä usein käsitellään kulttuurisena ja siten rasismien uhreihin liittyvänä kysymyksenä. Rodullistamisella tarkoitetaan yhteiskunnallista prosessia, jossa ihmisiä erotellaan ihon värin, muiden väitettyjen biologisten tai kulttuuristen erojen perusteella. Vaikka Pohjoismaissa ei ole tapana puhua rodusta, rodullistetuille ihmisille on usein liitetty kulttuurinen ja muu erilaisuus, vaikka osa heistä ei ole muualta Suomeen muuttaneita. Haluttomuus keskustella rodusta voidaan tulkita myös haluttomuudeksi reflektoida hierarkkisia suhteita. (Heino & Jäppinen 2022 ,3.)

Vaikka kulttuuristen erojen kritisoiminen on perusteltua, niiden kieltäminen ei ole tarkoituksenmukaista. Universalistinen lähestymistapa on kulttuuristamisen vastakohta, joka ohittaa ihmisten väliset erot, asettaa palvelut ja työskentelyn mittatikuksi implisiittisesti valkoisen kantasuomalaisen ihmisen. Erojen häivyttäminen peittää sen tosiasian, että hyvinvointivaltion palvelut on rakennettu tietynlaisille (kantasuomalaisille) ihmisille, mikä synnyttää järjestelmään rakenteellista eriarvoisuutta. (Heino & Jäppinen 2022 ,2.)

Yhä globalisoituvassa yhteiskunnassa, jossa tapahtuu muuttoliikkeitä, monimuotoisuuskysymys on väistämätön todellisuus, ja sosiaalityöntekijöiden tulee olla valmistautunut tähän haasteeseen edistääkseen monimuotoista ja inklusiivista yhteiskuntaa. Tämä on myös haaste sosiaalityön opetussuunnitelmien kehittämiseksi, jotta monimuotoisuuskysymys sisältyy niihin. Kulttuurisensitiivinen lähestymistapa on sisällytettävä sosiaalityön koulutusjärjestelmään. Jopa niiden maiden, jotka ovat jo ottaneet käyttöön kulttuurisensitiivisen lähestymistavan

sosiaalityön opetussuunnitelmaan, on ylläpidettävä kriittistä valvontaa ja pohdittava, onko se, mitä he tekevät, riittävää. (Sousa & Almeida 2016, 15.)

8.2 Kunnioittaminen

Sosiaalityöntekijöillä on vastuu torjua negatiivista syrjintää, joka perustuu ominaisuuksiin kuten kyky, ikä, kulttuuri, sukupuoli tai sukupuolinen suuntautuminen, siviilisääty, sosioekonominen asema, poliittiset mielipiteet, ihonväri, rotu tai muut fyysiset ominaisuudet, seksuaalinen suuntautuminen tai hengelliset uskomukset. (Sousa & Almeida 2016, 9)

Kansainvälisessä monikulttuurista sosiaalityötä käsittelevässä keskustelussa korostetaan kahden pääsuuntauksen merkitystä maahanmuuttajien ja muiden kulttuuristen vähemmistöjen kanssa tehtävässä sosiaalityössä. Toisessa suuntauksessa painotetaan kulttuurisensitiivistä lähestymistapaa, jossa asiakkaiden erilaisten kulttuuritaustojen tuntemus, kulttuurierojen huomioiva vuorovaikutus ja työmenetelmät ovat keskeisiä. Toisessa suuntauksessa, rasisminvastaisessa orientaatioissa, korostetaan enemmän yhteiskunnan rakenteellisten tekijöiden merkitystä ja sosiaalityön roolia rasismien ja syrjinnän vastaisessa työssä. (Anis 2006, 1-2.)

Suomalaisessa sosiaalityökeskustelussa ja tutkimuksessa on käytetty käsitteitä kuten "monikulttuurinen sosiaalityö", "monietninen" ja "kulttuurien välinen viranomaistyö" kuvaamaan maahanmuuttajatyötä. Keskusteluissa korostetaan kulttuuristen erojen huomioimisen tärkeyttä ammatillisissa käytännöissä. Suomessa on tutkittu laajasti maahanmuuttajien kohtaamaa rasismia, sosiaalityön ammatillisessa keskustelussa rasisminvastaisten työkäytäntöjen tarpeellisuudesta ja toteuttamistavoista on ollut vähän puhetta. Monikulttuurisuuteen liittyvät kysymykset kytkeytyvät usein maahanmuuttajien kotouttamisen käsitteisiin sekä niihin liittyviin tavoitteisiin ja käytäntöihin. Kotouttamislain myötä vakiintunut käsite "kotoutuminen" sisältää tavoitteen maahanmuuttajien tasavertaisesta osallistumisesta yhteiskunnan toimintaan sekä oikeuden säilyttää omaa kulttuuriaan ja kieltään. (Anis 2006, 2.)

Tutkimusten mukaan kulttuurisensitiiviset tai rasismia vastustavat työmenetelmät eivät usein näy toteutuvissa työkäytännöissä, ja eri maiden sosiaalityöntekijöiden työorientaatiot korostuvat eri tavoin. Vertailevat tutkimukset eri maiden sosiaalityöstä osoittavat, että esimerkiksi englantilaiset sosiaalityöntekijät toimivat asiakaslähtöisemmin ja huomioivat kulttuuriset näkökohdat useammin kuin suomalaiset tai ruotsalaiset kollegansa, jotka saattavat arvioida asiakastilanteita byrokraattisemmin ja korostaen omia kulttuurisia lähtökohtiaan. Vaikka vähemmistöjen kanssa tehtävän sosiaalityön empiriallista tutkimusta on olemassa, sitä on kuitenkin verrattain vähän. (Anis 2006, 2.)

monikulttuurinen että monikulttuurisuus käsitteinä ovat saaneet monenlaisia merkityksiä teellisissä ja poliittisissa keskusteluissa. Vaikka monikulttuurinen sosiaalityö ei ole yksiselitteinen käsite, monikulttuurisuuden käsitteellä viitataan yleensä asiakkaiden moninaisiin kulttuuriin taustoihin, ja siihen liittyy usein tietynlainen arvolutaus suhteessa sosiaalityön käytäntöihin. Sosiaalityön monikulttuurisuuden edellytyksenä on tietynlainen työorientaatio, joka ottaa erityisesti huomioon sekä työntekijöiden että asiakkaiden moninaiset kulttuuriset taustat. Käytetty käsite "maahanmuuttajasosiaalityö" kuvaa tutkimuksen kohderyhmää tarkasti, viitaten asiakkaisiin, joiden kokemuksiin sisältyy maasta toiseen muuttaminen. Termi ei kuitenkaan sisällä oletusta siitä, millaista sosiaalityön tulisi olla tämän asiakasryhmän kanssa, ja se on siksi empiirisen tutkimuksen lähtökohtana sopivan neutraali käsite. (Anis 2006, 2-3.)

Heino & Jäppinen (2022) mukaan monikulttuurisuuden käsite nousi esiin suomalaisessa keskustelussa 1990-luvulla, samalla kun maahanmuutto alkoi kasvaa. Alun perin 1960-70-luvuilla syntynyt näkökulma korostaa, että etnisiin ja kulttuuriin vähemmistöihin kuuluvilta ihmisiltä ei odoteta assimiloitumista pääväestöön, vaan pikemminkin monien kulttuurien rinnakkaiseloa. Suomessa käsitettä "monikulttuurisuus" käytetään väljänä kattokäsitteenä osoittamaan, että käsiteltävä asia koskee muitakin kuin kantasuomalaisia, valkoisia ja Suomessa syntyneitä ihmisiä. Termiä käytetään joskus epämääräisesti ilmaisemaan, että keskustelu koskee erityisesti maahanmuuttaneiden ihmisten kanssa tehtävää työtä, vaikka itse käsite ei ota kantaa siihen, miten kulttuurien rinnakkaiselo on alkanut. (Heino & Jäppinen 2022 ,1.)

Kulttuurisensitiivinen osaaminen voidaan jakaa eri osaamisen tasoihin; tiedostettu osaaminen tapahtuu, kun ammattilaiset tekevät vapaaehtoista vaivaa omaksuakseen tiettyä kulttuurista tietoa omasta kulttuuristaan ja vähemmistökulttuureista sekä pystyvät antamaan kulttuurisesti herkkiä, ammatillisia vastauksia; ja tiedostamaton osaaminen on synnynnäinen kyky tarjota palveluja ja antaa kulttuurisesti herkkiä vastauksia jokaisen henkilön ominaispiirteisiin katsomatta. (Fernández-Borrero, Vázquez-Aguado & Álvarez-Pérez 2016, 448)

Kulttuuritietoisuus saa laajemman merkityksen, kun sosiaalityöntekijät korostavat erilaisten kulttuurien tuntemuksen lisäksi myös kulttuurien sisäisiä eroja sekä oman itsetuntemuksen ja reflektiivisen työskentelyn tärkeyttä. Asiakkaiden tilanteita arvioitaessa on tärkeää tarkastella asioita monesta eri näkökulmasta, joista kulttuuri on yksi merkittävä tekijä. Tällöin korostuu yleisen kulttuurienvälisen kommunikaatiotaidon oppiminen, joka sisältää avoimuutta, empatiaa ja joustavuutta erilaisissa tilanteissa, vaikka erityistä tuntemusta asiakkaan kulttuurista ei olisikaan. Asiakasta nähdään samanaikaisesti yksilönä ja hänen kulttuurinsa edustajana. (Anis 2006, 11.)

Kulttuurisensitiivisen suuntauksen mukaan sosiaalityön ammattilaisten tulee olla tietoisia asiakkaiden erilaisista kulttuuritaustoista ja ottaa huomioon kulttuuriset erot. Tämä edellyttää kulttuurisia eroja huomioivat vuorovaikutustaitoja ja työmenetelmiä. (Anis 2006, 2.)

8.3 Ammattillinen itsereflektio

Kulttuurisensitiivisyyteen sisältyy työorientaatio, jossa sekä työntekijöiden omat että asiakkaiden moninaiset kulttuuriset taustat otetaan erityisesti huomioon. Tällainen lähestymistapa mahdollistaa paremman ymmärryksen ja vuorovaikutuksen eri kulttuuritaustojen välillä sosiaalityön kontekstissa. (Anis 2006, 2-3)

Käytännön tasolla Kulttuurisensitiivisyyden käsite koostuu kolmesta osatekijästä. Ensimmäinen niistä on kulttuurinen tietoisuus, eli sosiaalityöntekijän itsetietoisuus omista taustoistaan, kulttuurisista arvoistaan, asenteistaan ja identiteetistään. Toiseen käsitteeseen liittyy kulttuurinen tietämys: yleinen teoreettinen tieto käsitteistä, kuten monikulttuurisuus, erityistieto yhteiskunnan poliittisista ja sosiaalisista valtasuhteista, jossa sosiaalityöntekijä toimii, ja tieto tiettyjen kulttuuriryhmien erityispiirteistä kyseisessä yhteiskunnassa. Kolmas käsite liittyy taitoihin, jotka ilmenevät kulttuurisen viestinnän esteiden käsittelyssä. (Levin-Keini & Shlomo 2017,1.) Kulttuurisensitiivisyys sisältää kulttuurisen tietoisuuden, joka korostaa ammattilaisten omien ennakkokäsitysten kriittistä reflektiota ja toimia kunnioittavasti eri taustoista tulevia ihmisiä kohtaan. Samalla kulttuurisensitiivisyydessä painotetaan ammattilaisten taitoa kohdata erilaisuutta.

On selvää, että pelkkä sosiaalityöntekijöiden tietämys muista kulttuureista ja käytännön taidot on rajallinen lähestymistapa, minkä vuoksi sosiaalityön akateemikot korostavat, että kulttuurisensitiiviselle työlle on oleellista, että sosiaalityöntekijöillä on ymmärrys ja tietoisuus omista arvoistaan, niistä, jotka juontavat juurensa heidän perheestään, taustastaan ja asemastaan yhteiskunnassa. Ammattilaisten itsetuntemus sisältää tietoa omasta kulttuuriperinnöstään ja mahdollisista vaikutuksista sosiaalikultuuriseen taustaan heidän työssään asiakkaiden kanssa. Tämä näkemys sisältää tiettyjen sosiaalisen identiteetin näkökohtien tutkimisen, kuten etnisyyden, sukupuoli-identiteetin, seksuaalisen suuntautumisen, fyysisten kykyjen, sosioekonomisen aseman ja kulttuuripääoman. Osa sosiaalisen identiteetin näkökohdat valitaan ja toiset asetetaan meille sosiaalisissa ympäristöissämme ja kulttuuritaustassamme. Sosiaalinen identiteetti kuvailee, miten näemme itsemme suhteessa muihin sekä niitä tapoja, joilla sijoitamme, liitämme, erilaistamme ja luokittelemme itsemme. Sosiaalisen identiteetin käsite on syventänyt sosiaalityön näkökulmaa kulttuuriseen osaamiseen. (Sousa & Almeida 2016, 12.)

Huonosti kehittyneet kulttuurisensitiivisyyden työtavat voivat johtaa värittömään näkemykseen todellisuudesta ja tiettyyn kulttuuriseen daltonismiin. Stoer ja Cortesão (1999) viittaavat 'kulttuuriseen daltonismiin' monokulttuurisena näkemyksenä todellisuudesta ja siten heijastavat tiettyä 'kulttuurituntemattomuutta'. Luopuakseen oletetusta 'kulttuurisesta daltonismista' on kiireellistä, että sosiaalityöntekijät lakkaavat olemasta kulttuurisesti värisokeita. Hyväntahtoinen monikulttuurisuus on näkökulma, jonka asenteen taustalla on suvaitsevaisuus eroja kohtaan. Ystävällinen suvaitsevaisuus, hyväksyy, jossain määrin kriitikkömästi, että toisilla

on omat sääntönsä, omat arvonsa, vaikka ne eivät ole niitä, jotka edistyksempinä ja vallitseva yhteiskunta oli valinnut itselleen. (Sousa & Almeida 2016, 14.)

Kulttuurisensitiivisyyden käsite kattaa kaksi pääpainotusta: tiedon hankkimisen eri kulttuureista ja ammattilaisten omien ennakkokäsitysten kriittisen reflektion. Kulttuurisensitiivisyyden näkökulmassa korostuu ammattilaisen taito kohdata erilaisuutta. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee sen haluksi, kyvyksi ja herkkyydeksi ymmärtää eri taustoista tulevia ihmisiä. Yhdysvaltalaisessa käsiteanalyysissä kulttuurisensitiivisyyden piirteiksi luetaan tieto kulttuurieroista, huomaavaisuus erilaisten kulttuuristen käsitysten ja identiteettien suhteen, ymmärrys arvojen ja kokemusten vaikutuksista ihmisen ajatteluun, kunnioitus erilaisia arvoja ja uskomuksia kohtaan, sekä kyky sopeuttaa toimintaa tilanteeseen. Kulttuurisensitiivisyyttä tarkastellaan yleisesti yksilötason vuorovaikutustilanteissa, rinnastaen sen toisinaan sukupuolisensitiivisyyden käsitteeseen, jota voidaan käyttää myös palveluiden järjestämisen rakenteellisemmässä merkityksessä. (Heino & Jäppinen 2022,1.)

Kulttuurinen kompetenssi liittyy läheisesti kulttuurisensitiivisyyteen. Marja Katisko (2016) mukaan kulttuurisensitiivisyys käsittelee taitoa toimia yhden kulttuurin sisällä, tunnistaen ja ymmärtäen sen, kun taas kulttuurinen kompetenssi viittaa taitoon toimia kulttuurienvälisissä vuorovaikutustilanteissa. Molempien käsitteiden keskiössä on ammattilaisen taidot ja kyvykkydet. (Heino & Jäppinen 2022,2.)

Cultural humility käännettynä kulttuurinen nöyryys on uudempi ja Suomessa vielä vähän tunnettu lähestymistapa kulttuuriin. Tämän lähestymistavan keskiössä on asiakkaan arvojen, uskomusten ja kulttuuristen lähtökohtien kunnioittaminen. Samalla korostetaan ihmisen hyväksymistä sellaisena kuin hän on ja pyrkimystä tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen ammattilaisen ja asiakkaan välillä. Lisäksi kulttuurisessa nöyryydessä kiinnitetään huomiota ammattilaisen omien ennako-oletusten ja ennakkoluulojen tunnistamiseen. (Heino & Jäppinen 2022 ,2-3.)

Kulttuurisensitiivisessä työssä tarvittavan ensisijaisesti kulttuurien tuntemusta ja toiseksi siihen kiinteästi liittyvää asiakaslähtöistä työtettä. Asiakkaiden näkemysten huomioimista pidetään tärkeänä. On tärkeää ymmärtää ja ottaa huomioon maahanmuuttajien erityistarpeet ja -tilanteet työskennellessä heidän kanssaan sosiaalityön kontekstissa. (Anis 2006, 11.) sosiaalityöntekijöiden tulisi tunnistaa ja kunnioittaa yhteiskuntien etnistä ja kulttuurista monimuotoisuutta, ottaen huomioon yksilöiden, perheiden, yhteisöjen ja yhteisöjen väliset erot. (Sousa & Almeida 2016, 9)

9 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena tarkoituksena oli selvittää kulttuurisensitiivisyyden määrittäjiä ja kulttuurisensitiivisyyden näyttäytymistä aikuissosiaalityössä. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena, kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyössä tutkimuskysymyksenä oli: Mitä on kulttuurisensitiivisyys? Toteutin opinnäytetyön kuvailevana kirjallisuuskatsauksen selvittääkseni, sosiaaliohjaajan tulee tietää kulttuurisensitiivisyydestä ja millaisia asenteita heidän tulee omata työskennellessään kulttuurisensitiivisellä työotteella. Kirjallisuuskatsauksen artikkeleiden perusteella voidaan todeta, että kulttuurisensitiivisyys on ammattilaisen työskentelyote, missä huomioidaan eri taustoista tulevien ihmisten tarpeet. Kulttuurisensitiivisessä työskentelyssä keskeistä on kunnioitus ja aito halu ymmärtää asiakkaan kulttuuria ja taustaa. Kulttuurisensitiivisyydessä vaalitan syrjimättömyyden ilmapiiriä. Tärkeitä taitoja ovat myös kommunikointitaidot, joka sisältää tilanneherkkyyttä ja avoimuutta erilaisissa tilanteissa. Kulttuurisensitiivisesti työskentelevä sosiaalialan ammattilainen on tietoinen oman kulttuurinsa vaikutuksista, omista arvoistaan ja olettamuksistaan, ja kykenee itsereflektioon.

Kulttuuritietoisuutta tulisi ymmärtää laajasti siten, että siihen sisältyy sekä työntekijän omien kulttuuristen lähtökohtien ja ennakkokäsitysten jatkuva kriittinen tarkastelu että asiakkaiden tilanteisiin vaikuttavien sekä kulttuuristen että siitä riippumattomien tekijöiden tiedostaminen. Tämä tarkoittaa työntekijän aktiivista itsereflektiota omiin kulttuuriin taustoihin ja ennakkoluuloihin liittyen, samalla kun huomioidaan asiakkaiden tilanteeseen vaikuttavat tekijät, olivat ne sitten kulttuurisia tai muista syistä johtuvia. Kulttuuritietoisuuden kokonaisvaltainen lähestymistapa auttaa sosiaalityöntekijöitä ymmärtämään ja kohtaamaan asiakkaita paremmin heidän yksilöllisessä kontekstissaan. (Anis 2006, 16)

Sosiaalityön ydinsisältöön liittyvien standardien puitteissa vaaditaan sosiaalityöntekijöiden valmiutta holistisessa viitekehityksessä, jossa heillä on taidot harjoittaa työtä erilaisissa konteksteissa, joissa on monenlaisia etnisiä, kulttuurisia, 'rodullisia' ja sukupuoliryhmiä sekä muita monimuotoisuuden muotoja Sousa ja Almeida painottaakin tarvetta kehittää akkreditointistandardeja, jotka määrittelevät pätevän valmistautumisen ja varmistavat, että sosiaalityön ohjelmat täyttävät asetetut standardit. Heikosti kehittynyt kulttuurinen osaaminen voi johtaa värittömyyden näkemyseseen todellisuudesta ja tiettyyn kulttuuriseen värisokeuteen. Stoer ja Cortesão (1999) viittaavat "kulttuuriseen värisokeuteen" yksikulttuuriseen näkemyseseen todellisuudesta ja siten tietynlaiseen "kulttuuriseen tunteettomuuteen". Sousa ja Almeida esittääkin, että kulttuurisensitiiviset lähestymistavat tulee sisällyttää sosiaalityön koulutusjärjestelmään. Ja ne maat, jotka ovat jo ottaneet käyttöön kulttuurisesti herkkiä lähestymistapoja sosiaalityön opetussuunnitelmaan, joutuvat ylläpitämään kriittistä valvontaa ja pohtimaan, riittääkö se mitä he tekevät (Sousa & Almeida 2016, 13, 14 - 15)

Kirjallisuuskatsauksen perusteella voidaan tehdä päätelmä, että kulttuurisensitiivisyyttä tarvitaan laajalti sosiaalialan työssä. Vaikka kirjallisuuskatsaus rajattiin koskemaan vain aikuissosiaalityötä. Ei kirjallisuuskatsauksen perusteella voida sanoa, että aikuissosiaalityössä tarvitaan jotain erityistaitoja kulttuurisensitiivisessä työskentelyssä. Erialaisten kulttuurien kohtaamisessa on lopulta kyse ihmisten kohtaamisesta, eikä ihmistä nähdä pelkästään oman kulttuurin edustajana. Sosionomin työn ydin onkin juuri ihmisten kohtaaminen heidän omana itsenään.

Kirjallisuuskatsauksen lähteiden perusteella voidaan myös todeta, että sosiaalialalle tarvitaan lisää koulutusta kulttuurisensitiivisen koulutuksen vahvistamiseksi. Yhä globalisoituvassa maailmassa sosiaalityöntekijöiden tulisi olla valmiita tähän haasteeseen edistääkseen inklusiivista yhteiskuntaa.

Kirjallisuuskatsaukseen valituista artikkeleista löytyi myös kritiikkiä koskien kulttuurisensitiivisyyttä. Kuten Heino & Jäppinen (2022, 3) mukaan hyväntahtoinen kulttuuriin keskittyminen ja näkemys vähemmistöjen taustakulttuurin tunnustamattomuudesta voi johtaa huomion suuntaamisen pois rakenteellisista ongelmista, kuten rasismista ja taloudellisesta tasa-arvosta. Kulttuuriset selitykset eivät myöskään tarjoa ratkaisuja käytännön erityiskysymyksiin, kuten ammattilaisen ja asiakkaan yhteisen kielen puutteeseen, palvelujen pirstaloitumiseen ja palvelutiedon epäselvyyteen. Kulttuuriset selitykset voivat pahimmillaan johtaa harhaan käytännön sosiaalityössä. Anis (2006, 16) kritisoi, kun kulttuureja tarkastellaan selkeästi rajattuina ja toisistaan erottuvina kokonaisuuksina, se saattaa johtaa liiallisiin kulttuurisiin yleistyksiin, jos yksilöllisiä eroja ei oteta huomioon.

Tuori (2012, 120) esittää, että meidän tulisi enemmän keskittyä kuuntelemiseen liiallisen kulttuuristamisen sijaan mikä tarkoittaa herkistymistä mahdollisille kulttuurisille eroille samalla kun luodaan turvallinen tila palveluiden käyttäjän kanssa ja kysytään häneltä itseltään hänen elämäntilanteestaan. Työntekijän tulisi pystyä harkitsemaan, milloin kulttuurinen tausta vaikuttaa palveluiden käyttäjän elämäntilanteeseen ja milloin kyse on esimerkiksi palvelujen rakenteisiin tai käytännön järjestelyihin liittyvistä asioista. (Heino & Jäppinen 2022, 4)

9.1 Eettisyys

Tämä opinnäytetyö tehtiin noudattaen eettisiä periaatteita ja lainsäädäntöä. Opinnäytetyön eettisyyttä lisää, että tutkimuksessa seurattiin TENK laatimia hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on perustettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella 1347/1991. Sen tarkoituksena on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä, ehkäistä tutkimusvilppiä, lisätä keskustelua ja tiedotusta tutkimuseetiikasta Suomessa sekä seurata kansainvälistä kehitystä alalla. (TENK 2012, 2.)

Opinnäytetyötä voidaan pitää eettisesti hyväksyttävänä, luotettavana ja sen tuloksia uskottavina, sillä opinnäytetyö on suoritettu noudattaen hyvän tieteellisen käytännön vaatimuksia. (TENK 2012, 2.) TENK luoman eettisen ohjeistuksen mukaan, joista kolmannen suosituksen mukaan hyvään eettiseen käytäntöön kuuluu kunnioittaa ja huomioida muiden tutkijoiden tekemää työtä ja saavutuksia. Opinnäytetyössä on viitattu muiden julkaisuihin asianmukaisesti. Opinnäytetyön teoriaosiossa on käytetty toisten omistamia aineistoja ja tuloksia on opinnäytetyössä mainittu niiden alkuperä, tekijät ja lähteet hyvän tutkimustavan ja lainsäädännön mukaisesti (Arene 2023, 12)

Myös tekijänoikeudet on huomioitu opinnäytetyössä ja sen tuloksia julkaistaessa. Opinnäytetyössä noudatettiin tekijänoikeuslakia esim. huomioimalla, että opinnäytetyössä lähdeviitteet on merkitty oikeaoppisesti. (TENK 2012, 6.)

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006) mukaan tutkimusprosessin eettiset näkökulmat voidaan jakaa kolmeen luokkaan. Ensimmäisessä luokassa pohtimisen kohteena on tutkimusaiheen eettinen oikeutus, eli miksi kyseisen ilmiön tutkiminen on perusteltua. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun tutkimusaihe on sensitiivinen tai tutkittavat ovat haavoittuvassa asemassa. Toisessa luokassa arvioitavina ovat tutkimusmenetelmät, eli onko tavoiteltava tieto mahdollista saada suunnitelluilla aineistonkeruumenetelmillä. Kolmas näkökulma liittyy tutkimusaineiston analyysiin ja raportointiin. Opinnäytetyössä käytettyjen lähteiden etsinnässä käytettiin luotettavia lähteitä, ja valitut materiaalit valittiin huolellisesti ja tarkasti. Tiedonhaussa otettiin huomioon, että valitut lähteet käsittelivät mahdollisimman paljon opinnäytetyön aihetta.

9.2 Luotettavuus

Opinnäytetyössä on noudatettu tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. (TENK, 2023.)

Opinnäytetyön toteuttamisessa käytettiin vain tunnettuja tietokantoja ja lähteitä. Opinnäytetyön teoreettisenviitekehityksen rakentamisessa käytettiin monikulttuuriseen sosiaalityöhön tarkoitettua kirjallisuutta, sekä muita sosiaalityön oppikirjoja.

Opinnäytetyötä aloittaessa olin asettanut kaksi kysymystä, mihin hain tietokannoista vastauksi: Mitä on kulttuurisensitiivisyys ja miten kulttuurisensitiivisyys näkyy aikuissosiaalityössä. Kysymykseen, miten kulttuurisensitiivisyys näkyy aikuissosiaalityössä ei löytynyt vastauksia ja sen vuoksi tämä kysymys jätettiin pois opinnäytetyöstä. Tutkimusten vähäinen määrä aiheesta ei ollut ongelma kirjallisuuskatsauksen tekemiselle. Tiedon vähäinen saataavuus kertoi tutkittavan ilmiön tilanteesta. Opinnäytetyössä tiedonhankinta on toteutettu

tieteellisen tutkimuksen vaatimuksia mukaillen ja eettisesti kestäväällä menetelmällä. Opinnäyte-työssä käytettiin vain luotettavia tietokantoja ja lähteitä. Opinnäytetyössä pyrittiin säilyttämään neutraali näkökulma. Opinnäytetyön luotettavuutta heikentää, että opinnäyte-työssä oli vain yksi tekijä. Stolt (2016) mukaan kirjallisuuskatsauksen hakuprosessissa on tärkeää, että vähintään kaksi tutkijaa osallistuu ja tekee yhteisen konsensuksen, tarvittaessa jopa kolmannen asiantuntijan avustuksella. (Stolt 2016, 61.) Tutkimustulosten julkaisemisessa on noudatettu vastuullista tiedeviestintää ja avoimuutta, eikä tutkimustietoja ole vääristelty. (TENK, 2023.) Opinnäytetyön luotettavuutta lisäävät ajantasaiset lähteet.

opinnäytetyössä käytettyjä lähteitä on valittu huolella ja tarkasti, jotta lähteiden luotettavuus ja asianmukaisuus voidaan varmistaa. Opinnäytetyössä olen arvostanut muiden tutkijoiden työtä ja viitannut asianmukaisesti heidän julkaisuihinsa omassa opinnäytetyössäni ja sen tulosten julkaisemisessa. Tämä lisää opinnäytetyön luotettavuutta ja se on tärkeää muiden tutkijoiden kunnioittamiseksi ja heidän saavutustensa oikeudenmukaisen arvostamisen varmistamiseksi. (TENK, 2023.) Opinnäytetyössä on myös kiinnitetty huomiota lähdeviitteiden oikeaan merkitsemiseen ja käytetyn materiaalin helppoon löydettävyyteen, mikä takaa eettisen tutkimusotteen.

9.3 Jatkotutkimus

Tuloksista nousee vahvasti esille se, että kulttuurisensitiivisyys on nykyaikaan liitetty ilmiö ja uusi haaste sosiaalityössä. Myös tämä opinnäytetyö lähti liikkeelle siitä ajatuksesta. Kaikki opinnäytetyöhän valitut artikkelit olivat tehty 2000-luvulla, mikä voi kertoa siitä, että kulttuurisensitiivisyyttä on alettu tutkimaan sosiaalityössä vasta äskettäin. Opinnäytetyön valittujen lähteiden mukaan maahanmuutto ei kuitenkaan ole uusi ilmiö, se on vain nykyaikana lisääntynyt. Tämän vuoksi kiinnostava kysymys onkin, miksi kulttuurisensitiivisyyteen on herätty sosiaalityössä vasta viime vuosikymmeninä?

Tämän opinnäytetyön perusteella voidaan todeta, että kulttuurisensitiivisestä osaamisesta ja ymmärtämisestä on hyötyä. Kansainvälisyys ja globalisaatio tuovat uusia haasteita sosiaalityöntekijöille jokapäiväiseen käytännön työhön, joten näistä haasteista tarvitaan lisää tietoa. Jotta voimme kehittää sosiaalipalveluita vastaamaan globalisaation tuomiin haasteisiin tueksi tarvitaankin lisää tutkimustietoa.

Koska ongelmat ovat globaaleja jatkotutkimus olisi parasta toteuttaa kansainvälisissä tutkijaryhmissä. Tällä hetkellä Kulttuurisensitiivisyyteen liittyvä tutkimustieto on kuitenkin vielä vajaa sekä hajanaista, ettei tarkempia ja konkreettisia johtopäätöksiä voi tehdä. Aiheesta tarvitaan lisää tutkimusta ks. (Taulukko 4).

Jatkotutkimusehdotukset
Kulttuurisensitiivisyyden konkreettisten hyötyjen kartoittaminen
Kulttuurisensitiivisyyden merkitys sosiaalityössä
Kuinka sosiaalityöntekijät ovat vastanneet monikulttuurisuuden tuomiin haasteisiin
Kulttuurisensitiivisyyden tarve sosiaalialalla
Kulttuurisensitiivisen työskentelyn tarjoamat hyödyt asiakkaalle

Taulukko 4: Jatkotutkimusehdotukset

Monikulttuurisuuden ilmiön kasvaessa kulttuurisensitiivisestä osaamisesta ja erilaisuuden ymmärtämisestä on hyötyä sosiaalialalla. Jotta sosiaalialan työntekijät pystyvät tulevaisuudessa vastaamaan kasvavan maahanmuuton tuomiin haasteisiin tueksi tarvitaankin lisää tutkimustietoa.

Lähteet

Painetut

Helminen, J. 2016. Sosiaaliohjaus - Lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Martikainen, T., Saari, M. & Korkiasaari, J. 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.

Pappi, M. 2019. Turvapaikanhakijat ja suomalaisuus: kotouttamiskeskustelussa rakentuva kansallisuuden kuva. Teoksessa Lyytinen, E. (toim.) Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Stolt, Axelin & Suhonen. 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Sarja A73. Turku: Turun yliopisto.

Sähköiset

Anis, M. 2006. Lastensuojelun ammattilaisten tulkintoja maahanmuuttajasosiaalityöstä. Viitattu 24.5.2023. <https://journal.fi/janus/article/view/50368/15218>

Arene. 2023. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 10.3.2023. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Fernaández-Borrero, A., Va´zquez-Aguado, O. & lvarez-Pe´rez, P. 2016. The Influence of Cultural Sensitivity in Social Work Practice with Immigrants. Viitattu 27.5.2023. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu113>

Heino, E. & Jäppinen, M. 2022. Näkökulmia kulttuurin merkityksiin sosiaalityön käytännöissä ja tutkimuksessa. Viitattu 25.5.2023. Näkökulmia kulttuurin merkityksiin sosiaalityön käytännöissä ja tutkimuksessa - pdf (journal.fi)

KvaliMOTV. 2023. Hyvä tutkimuskäytäntö. Viitattu 10.3.2023 KvaliMOTV - 3.1.2 Hyvä tutkimuskäytäntö (tuni.fi)

Levin-Keini, N. & Shlomo, S. 2017. Viitattu 30.5.2023. <https://doi.org/10.1016/j.aca-lib.2022.102538>

Maahanmuuttovirasto. 2022a. Maahanmuuton tilastot 2021: Ennätysmäärä haki oleskelulupaa

työn perusteella. Viitattu 1.3.2023. <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2021-ennatys-maara-haki-oleskelulupaa-tyon-perusteella>

Maahanmuuttovirasto. 2022b. Suomi myöntää Ukrainasta paenneille tilapäistä suojelua - käytössä ensimmäistä kertaa. Viitattu 1.3.2023. <https://migri.fi/-/suomi-myontaa-ukrainasta-paenneille-tilapaista-suojelua-kaytossa-ensimmaista-kertaa?ref=newsroom>

Matthies, A., Svelin A. & Turtiainen K, 2021. Aikuissosiaalityö: Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. E-kirja. Gaudeamus. Helsinki.

Pätynen, Antti & Nieminen, Elina. Kulttuurisensitiivisyys ja vertaisuuden merkitys monikulttuurisessa lastenkodissa. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Helsinki. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/493699/nieminen_elina_paty-nen_antti.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Ryösä, H. Kulttuuri-identiteetti ja kotoutuminen. Arabialaisten nuorten sopeutuminen suomalaiseen kulttuuriin. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä. Viitattu 8.4.2022. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49187/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201603241937.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sallinen A. Mikä on kirjallisuuskatsaus. Viitattu 10.3.2023. https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7961/isbn_978-952-476-349-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sitra, 1999. Monikulttuurisuus. Viitattu 3.5.2022. <https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/monikulttuurisuus-2.pdf>

Sousa, P. & Luís Almeida, J. 2016. Culturally sensitive social work: promoting cultural competence. Viitattu 27.5.2023. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691457.2015.1126559>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2022. Viitattu 1.3.2023. Kuntainfo: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Ukrainasta tulleeille henkilöille.

Tenk. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 3.4.2023. <https://tenk.fi/fi/tiede-vilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

THL. 2020 Asiakaslähtöisyys. Viitattu 8.3.2023. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/yksilotyoskentely/asiakaslahtoisuus>

THL. 2021. Viitattu 19.1.2023. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

THL 2021b. Kulttuurisensitiivinen työote. Viitattu 1.3.2023. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

työote

Tiekartta 2030: Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys. Viitattu 20.9.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161612/R41_19_Tiekartta_2030.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tilastokeskus 2023. Maahanmuuttoa lähes 50 000 vuonna 2022. Viitattu 29.11.2023. <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8n2djzw3b360cvz35t3up2r>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 10.3.2023. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Wallin, A. 2013. Monikulttuuriosaaminen: uudistuvan työyhteisön valttikortti. Helsinki. Klaava Media.

Yhdenvertaisuus valtuutettu, 2022. Syrjintä. Viitattu 3.5.2022. <https://syrjinta.fi/syrjinta>

Taulukot

Taulukko 1: Sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	18
Taulukko 2: Lähteiksi hyväksytyt artikkelit.....	20
Taulukko 3: Tulokset.....	24
Taulukko 4: Jatkotutkimusehdotukset.....	34